

AISZKHÜLOSZ

ORESZTEIA

TARTALOM

ÁLDOZATVIVŐK EUMENISZEK

ÁLDOZATVIVŐK

Fordította: Devecseri Gábor

SZEMÉLYEK:

ORESZTÉSZ
PÜLADÉSZ
ÉLEKTRA
DAJKA
KLÜTAIMÉSZTRA
AIGISZTHOSZ
SZOLGA
ARGOSZI RABNŐK KARA

*Szín: az orkhésztra mögött az Átreidák palotája,
három kapunyílással; egyik oldalkapu az asszonyi terméké.
Az orkhésztrában: Agamemnón sírhalma*

ORESZTÉSZ

(Püladésszel jobbról jön)

Földmélyi Hermész, holt apámnak hírnöke,
légy megváltóm és harcitársam, halld imám:
e földre most érkeztem én, a számüzött -
apámat itt, e házban ölték meg, tudom,
s a sírja partján száll felé e szózatom,
hallgassa meg, hallgasson énrám: itt vagyok
s a holtak íme hajfürtömmel áldozok.

(Egy hajfürtjét a sírra teszi)

Egy fürtöt adtam Ínakhosznak, mely nevelt,

a másikat mint gyász-ajándékot neked
adom, sírodra, hős apám, lásd, így teszem,
hiszen nem voltam itthon, hogy sirassalak,
mikor kivittek, s nem tártam feléd kezem,
fogadd e fürtöt most, mikor megérkezem.
De mit látok? Mily nő-csapat jön lengeteg
sötét leplekbe burkolózva, lassudan?
Miféle újabb sorscsapást kell sejtenem?
Tán otthonunkat éri újabb gyötrelem?
Vagy tán apám sírjára hoznak, higgyem azt,
a lentieknek mindig édes gyász-italt?
Nincs máskép, hisz még Élekrát is, úgy hiszem,
látom, hogy ott lép, oly búsan, mint senkisem,
nővéremet, Zeusz, add, hogy megbosszuljam itt
apám halálát, légy kegyelmes pártfogóm.
Püladész, csak álljunk félre, hogy világosan
megtudjam, mit jelent e női gyászmenet.
(Baloldalt elrejtőznek)

KAR

(Élekrával bevonul)

A házból küldtek engemet,
mint áldozat-kísérőt, keblem-verdesőt:
föltéptem arcom, véres is,
körmöm, ahogy az eke, hasogatott
- a szívem mindörök-
ké emészti jajkeserv -,
ruhám merő ronggyá repedt
a kebelemen, oly iszonytató
kínok marnak,
s mely megfoszt a derútól,
sok csapás keserve tép.

A hajmeresztő jós nagyon
világosan szólt, álomból dühöt lehelt,
éjféli rémes harsanás
a palota zugaiból iszonyún
a nő-termekre mind
súlyosan zuhant alá:
s az álmfejtő mindahány
kitergeti, amit isten ad:
ontják ott lent
föld mélyén a halottak
gyilkosaikra vádjukat.

Engem e hazug hódolatot hinteni küld ide
- jaj, ó, Föld-anyám! -, elűznöm átkait,
a szörnyű nő; de rettegek
ezt a szót kiejteni;
ha földre folyt a vér, van-é váltsága még?

Jaj, házi tűzhely, jajszavas,
jaj, összeomló ősi ház!
Sugártalan s iszonytató
homály borul rád: hisz urad
mind a sírba került már.

A nem-törő, nem-omlasztható, nem-romló tisztelet,
mely szívét, fülét a népnek teljesen
megtöltve élt, ma már kimúlt;
s van, kitől csak rettegünk:
bár isten így s még több az emberek között;
s Dikének oly gyors mérlege,
ha fényben éri még a bűnt;
s ha ez homályban rejtezik,
csak késve csap rá az iszony;
éj borítja be mégis.
A tápláló talaj hol egyszer vért ivott,
a bosszuhívó vérfolt már szét nem folyik:
a bűnhődés, a keserű kín
az egyszer vétkezőre új s új kórt fakaszt.

Ki már erővel szüzi lányszobába tört,
tettére orvosság sosincs - s ha összefut
a sok folyó mind s rohan együtt,
ölő kezének mocskát ez se mossa le.
Nekem - hiszen városom már oda,
s az istenek kényszerrel kihoztak
belőle, s szolgasor, ami a részem -
igazt s igazságtalant kell
magasztalnom, ha úgy
kívánja, aki úr itt, s szívem keservein
erőt kell vennem: s mégis lepleim mögött,
királyunk balvégtétén
sírok, s a titkolt gyásztól lelkem dermedez.

ÉLEKTRA

(a sír mellé lép)

Rabnők, e ház igaz jó gondozói, ti,
ha gyászmenetben vagytok hű kíséretem,
hát adjatok most jótanácsot is nekem:
mit mondjak, a sírra öntve ezt a gyászitalt,
mi illőt? És apámhoz mint esengjek én?
Mondjam talán: a kedves és hű férjnek ezt
a kedves és hű asszony küldi most - anyám?
Bizony nincs merszem erre, és nem is tudom,
mit mondhatok, midőn a sírra öntözöm.
Vagy szóljak úgy, amint halandók közt szokás,
a küldőknek hogy jót adjon cserébe ő,
igaz viszonzást - mit gáztettük érdemel?
Vagy tisztelő szó nélkül - mert hisz így veszett

apám is - öntsem, a föld fölissza, s távozom,
mint az, ki ezt csak tisztításul áldozom,
s a korsót, hátra nem tekintve, eldobom?
Tanácsot ebben adjatok, ti kedvesek:
hisz egyként sújt e házban minket gyűlölet;
ne rejtse titkot szívetekbe rettegés:
mert éppenúgy vár itt a szabadra végzete,
mint arra, kit szolgálul tart a más keze;
ezért, ha jobb tanácsot adhatsz, hát beszélj.

KARVEZETŐ

Apád sírhalmát, mint az oltárt, tisztelem,
s ezért, ahogy kívánod, szívből szólalok.

ÉLEKTRA

Beszélj tehát, miként e halmot tiszteled.

KARVEZETŐ

Míg öntöd ezt imáddal áldd meg híveit.

ÉLEKTRA

S övéi sorából annak kit nevezhetek?

KARVEZETŐ

Előbb magad - s ki még Aigiszthoszt gyűlöli.

ÉLEKTRA

Az áldást hát magamra mondjam és terád?

KARVEZETŐ

Csak gondold végig - s máris eltalálhatod.

ÉLEKTRA

Közénk sorolni mégis kit lehetne még?

KARVEZETŐ

Oresztészedre gondolj, bárha messze van.

ÉLEKTRA

Jól mondtad ezt, nem megvetendő intelem.

KARVEZETŐ

Emlékezz, s kívánd, hogy kapják a gyilkosok...

ÉLEKTRA

Mit is? taníts, hiszen még járatlan vagyok.

KARVEZETŐ

...hogyan egy istenség, vagy halandó jöjjön el...

ÉLEKTRA

Mit mondasz? Mint bíró jöjjön, vagy mint bosszuló?

KARVEZETŐ

Csak mondd ki nyíltan: gyilkolásért gyilkoló.

ÉLEKTRA

S az istenektől istenes lesz kérnem ezt?

KARVEZETŐ

Miért ne? Rosszért rosszal megfizetni jó.

ÉLEKTRA

(átveszi az edényt, és áldozatot önt a sírra)

Te fönt is és alant is legfőbb hirdető,
Földmélyi Hermész, halld a szómat, s vidd a hírt
a lenti isteneknek, hogy figyeljenek
ők is reám, apám vérenek őrei,
s a föld maga is, ki mindent szülve fölnevel,
s a felnövöktől újra megtermékenyül:
az elveszetteknek míg öntök gyász-italt,
apámhoz esdek: "Szánj meg engem és a jó
Oresztészt, hogy már birtokoljuk otthonunk:
mert mint kit eladtak, mindkettőnk úgy bolyong,
anyánk adott el, vett magához új urat:
Aigiszthosz az, legyilkolásod cinkosa;
én szolgáléányként tengek itt, fiad pedig
örökségéből számkivetve él, s azok
szerzett javadban dúslakodnak dölyfösen.
Hogy jöjjön már Oresztész, jósors hozza meg,
apám, hozzád esengek, halld meg hő szavam;
add meg nekem, hogy bölcsebb, józanabb legyek
anyámnál, és tisztább lehessen jobbkezem.
Magunknak ezt, s az ellenségeinknek azt
könyörgöm, hogy tűnjék fel bosszulód, apám,
s a gyilkolókat jog szerint gyilkolja le.
Kimondom ezt: *a jókivánságok* között
az ő fejükre ezt a szörnyü átkomat;
nekünk azonban küldd a mélyből mind, mi jó,
te és a Föld s Diké, a győzelemhozó."
Én gyász-italt csak ily imákkal önthetek;
ti meg virágozzátok föl jajokkal, és
mint kell, a holtak paiánt énekeljeteK.

KAR

Ontsátok könnyeteket,
a tovatünőt, a tovatúnt úr felett,
hol e halom öröm és bú gátja,
hogy a gonosz-italu áldozás
iszonyatát elűzze! Te dicső király,

te hallgass meg, oly keserves szívem.
Jajajajajajajaj.
Jaj, ki lesz a dárda-hős férfiú,
aki e ház igaz szabadítójaként
a harcba a szkütha nyilat rázva ront,
és vért, markolat-közel vágva, ont?

ÉLEKTRA

Apámé már a föld-beitta gyász ital;
de most ez új szavamban részesüljetek.

KARVEZETŐ

Szólj, föl-le szökken rettegésemben szívem.

ÉLEKTRA

A síron egy levágott fürtre lát szemem.

KARVEZETŐ

S mily férfiú vagy mélyöví leány haja?

ÉLEKTRA

Oly könnyü eltalálni, bárki sejtethi.

KARVEZETŐ

Az ifjabbtól én, agg mikép tanulhatok?

ÉLEKTRA

Más nem vághatta volna még le kívülem?

KARVEZETŐ

Kiktől ez illő volna - ellenségei.

ÉLEKTRA

Valóban úgy leng, hogy nagyon hasonlatos...

KARVEZETŐ

Kinek hajához? Ezt megtudni óhajom.

ÉLEKTRA

Az én saját hajfürtjeimhez, s oly nagyon.

KARVEZETŐ

Titokban véle tán Oresztész áldozott?

ÉLEKTRA

Az ő hajára emlékeztet legkivált.

KARVEZETŐ

Argoszba jönni, mondd, mikép merészkedett?

ÉLEKTRA

Nyesett ajándékát apjának *küldte* tán.

KARVEZETŐ

Azon, mit mondasz, nem kevésbé könnyezem,
ha földünket nem éri lába már sosem.

ÉLEKTRA

Epének árja szállt szivemre nékem is,
s miként a nyíl, hasítja át a mellemet:
s viharzó áradatnak szomjú cseppjei
omolnak két szememből, hogyha nézem ezt
a fürtöt; mert hogy is hihetném, hogy talán
polgáraink közt más gazdája is lehet?
A gyilkos asszony éppen nem nyírhatta le,
az én anyám, ki jogtalan hord íly nevet,
hisz mindenegy szülöttét rútol gyűlöli;
de hogy kimondjam nyílt örömmel, biztosan:
e dísz az emberek között legkedvesebb
Oresztész adta - már reménytől reszketek.
Jaj!

Bár tudna szólni híradóként édesen:
nem hánykolódnám kettőstervüként sosem,
tudnám, hogy ezt a fürtöt elhajítsam-é,
ha ellenséges főről nyesték, hogyha meg
testvér velem, megoszthatná a gyászomat,
s apám halmán lehetne díszes áldozat.
Az istenekhez esdek, ők tudják, milyen
vihar keringet minket mint hajósokat;
de hogyha jutnunk sors szerint még üdvre kell,
magasba csöppnyi magból szép sudár szökell.
(*A fürtöt a magáéval együtt a sírra teszi*)
De íme, második bizonyság: lábnyomok;
a lábaméhoz oly hasonlatos nyomok;
sőt két embernek lába hagyta itt nyomát,
övé ez itt, a másik egy társé lehet;
sarkát s az izmok körvonalát is mérhetem;
az én lábam nyomába illik teljesen.
Jaj, kín szorongat, elmém ájulásba hull.

ORESZTÉSZ

(*megjelenik, Püladész kissé hátrább marad*)

A teljesítő istenektől kérd tehát,
hogy adják meg tovább is szíved óhaját.

ÉLEKTRA

Az istenektől most mi jót is kaptam én?

ORESZTÉSZ

Azt látod itt, kiért már régen esdekelsz.

ÉLEKTRA

Mit tudsz, milyen halandót hívott hő imám?

ORESZTÉSZ

Oresztészt mindig vágyva vártad, jól tudom.

ÉLEKTRA

S hogyan jutott sikerre esdő óhajom?

ORESZTÉSZ

Ím, én vagyok az; hívebb barát után ne nézz.

ÉLEKTRA

Cselt szósz, te vándor, ellenemre, gondolom.

ORESZTÉSZ

Akkor tehát magamnak ellenére is.

ÉLEKTRA

Nevetni kívánsz tán az én rossz sorsomon?

ORESZTÉSZ

Ha a tiéden, éppúgy az enyémen is.

ÉLEKTRA

Elhiggyem-é, hogy mint Oresztész mondd ezt?

ORESZTÉSZ

Nem ismeresz hát föl, bárha szemtől szembe látsz,
s mikor lenyírt hajam megláttad, bűm jelét,
már szárnyra kaptál s látni véltél engemet,
s mikor lábam nyomát vizsgáltad, akkor is.
No, nézd helyét, és illeszd hozzá fürtömet,
a testvér-főhöz, mely hozzád hasonlatos.
S tekintsd e leplet, mit nem más szótt - tenkezed:
a vadúzás rajzát, mit beszóttél, felleled.

Élektra a karjába omlik, s fölsikoltana

Vigyázz, az öröm eszedet ne űzze el:
a legdrágábbak gyűlölnék minket, tudom.

ÉLEKTRA

Apánk lakának legdrágábbik gondja,
te, megváltó sarjért támadt megsiratott remény,
erődben bízz, s tiéd lesz ősi otthonod.
Te drága szem, te nékem négyszeres gyönyör:
hisz mint apámhoz kell tehozzád szólanom,
s anyám mi illetné, a gyöngéd érzelem,
az is terád száll - mert őt méltán gyűlölöm -

s vadul föláladozott nővérem része is;
s mint hú fivérem, meghozod becsületed.
Csak álljon oldalomra most az Erő s a Jog,
és harmadikként Zeusz, a leghatalmasabb.

ORESZTÉSZ

Zeusz, Zeusz, ügyünkre nézz le már kegyelmesen:
tekintsd az árva sasfiókokat: halott
az apjuk, elhullt megtekert csomói közt
a szörny kigyónak; s most az árvákat gonosz
éhség szorítja: mert nincs bennük még erő,
fészkükbe apjuk zsákmányát hogy fölvigyék;
így látsz ma engem s Élektrát is így velem,
az apjuktól megfosztott árva sarjakat,
az otthonukból egyaránt kimartakat.
Az áldozó, a néked hódoló apa
fiókait ha így emészted el, vajon
találsz-e más, ily dúsan áldozó kezét?
A sas faját ha szerterontod, nincs kivel
az embereknek tiszta jósjelt küldened,
s ez ősi törzs ha majd kiszárad teljesen,
oltárod sem lesz dús az áldó ünnepen.
Hát gonddal őrizz, és kicsinyből tedd megint
nagygyá e házat, mely már szinte elbukott.

KARVEZETŐ

Jaj, ősi tűzhely megváltói, gyermekek,
hallgassatok, nehogy még más is hallja ezt,
s csak mert beszélni óhajt, megjelenti mind
a gazdáknak, kiket bárcsak már én magam
láthatnék holtan, máglya szurkos lángjain.

ORESZTÉSZ

Nem csal meg Loxiász erős nagy jóslata,
mert az vezérelt vállra vennem ily veszélyt;
fennen kiáltva, sokszor szólt, és álnokul
viharzó kínnal rémítette májamat,
ha üldözőbe apám ölöit nem veszem,
s iker-halállal őket meg nem büntetem
azért, amit meg nem válthatni kincseken.
Kimondta: másképp ennen édes életem
veszítem el, sok jajkeserves kín után.
A föld alól neheztelőknek bosszuja,
azt mondta, bennünk szörnyü kórokat fakaszt,
melyek husunkra hágnak, és dühös foguk
fekélyessé harapja minden izmaink,
s a sebhelyen fehérülő szörzetet fakaszt;
az üldöző Erinüszekről is beszélt:
megölt apánk véréből kél ki mindegyik...

.....

szemét mozgatja jól a vaksötétben is.
A lenticnek éjsötét nyílvevseje,
a bosszuért esengő holtak fegyvere,
az örület s az éji balga félelem,
kavar, zavar, s a városból kikergeti
érc-ostorával mind e kórral-verteket.
S kit ez gyötör meg, már italban nem vehet
s italáldozat javában többé részt soha,
oltártól apja láthatatlan bosszuja
űzi, s be nem fogadja senki, nyugta nincs:
nem tisztelik, nem kedvelik, s így pusztul el,
gonosz csúf kórbán elsorvadva teljesen.
Íly jóslatoknak hinnünk tán nem kellene?
S ha nem hinnék is - meg kell tennem dolgomat:
mert oly sokféle vágy kerül így együvé:
az isten rendelése, apám gyász-sorsa, és
szorongató inségem egyként sürgeti,
hogy polgártársaim, a legdicőbbeket
az emberek közt, Trója-dúló hősöket,
ne hagyjam két asszonynak így szolgáltnok:
mert asszony az is: s ha nem, kitűnik majd hamar.

Mind a sír felé fordulnak

KARVEZETŐ

Moirák, ti nagyok, Zeusszal ma aként
érjetez itt célt,
mint ahogyan jár az igazság:
"Gyűlölet oszt szót: éppoly szózat
légyen a válasz" - így várja is el
Diké az adót rivalogva.
"Véres ölésért csak a véres ölés
adhasson adót: hulljon le, ki öl" -
háromszoros-agg ez a szózat.

ORESZTÉSZ

Jaj, apa, gyász-apa, én apám!
mi a szavam s a tettem,
mely immár ideidézni tud
sírbeli fekhelyedről?
Homályhoz a fény nem ér:
ám a magasztaló jaj
kedves az ősi ház előtt
álló Átreidáknak.

KAR

Fiam, a holtnak elméjét le nem veri
síri tűz harapó foga,
fölkél még a haragja:
kesereg fölötte gyász-szó,

de belép a bosszuálló:
az apát ha végzet éri,
a jogos panasz kíséri
s mindent beborít, elér, megindít.

ÉLEKTRA

Halld nekem is szavam, ó, apám,
zokog a gyász e szóban:
sírodnál, ime, két nyögő
gyermeked ontja gyászát;
s e sír csak aként fogad,
mint menekült könnyörgőt;
ugyan hol nem igaz keserv?
Győzhet e jó az átkon?

KARVEZETŐ

S így is egy isten, ha csak óhajtja,
szebbhangzatuvá teszi gyászdalaink:
és a kesergő sirató-dal után
az ős palotán csendül a paián,
keverőbe kerül be az új bor.

ORESZTÉSZ

Ílon ostromán vesztél volna egy ottani
gerelytől, harcban átdöfelve:
e házra szállt volna büszke híred,
s örökké becsülnék
sarjaidnak útját;
sírhalmod amott magasulna
az égre, a tengeren túl,
s nem keseregne házad.

KAR

Bajtársak közt, bajtárs, feküdnél, köztük, a
széphalálu dicsők között,
tisztelt hősi királyként,
az alatt-uralkodóknak
követője bölcs-nagyoknak;
hisz e földön is király volt,
örökölt jogarral ékes,
vezérelte a bölcs tanácsot.

ÉLEKTRA

Trója bástyás tövén, nem,
te ott se feküdj, apám,
a sok más lándzsa-ölte hős közt,
kiknek Szkamandrosz partján a sírja:
de inkább ölöid
terülnének ott el,
s bár jönne a hír, hogy a sorsuk

halálukat adta végre,
s kintalan élne szívünk.

KARVEZETŐ

Azt akarod hát, lányom, aranynál
ami több, s a mesékbeli Északi Föld
kincseinél is: teheted, jó.
Kétszeres ostor durva csapása
mégis e szó, mert megsegítőök
fekszik a földben, s kik ma királyok,
a kezük csupa szenny - keserű sors ez,
sarjainak még keserűbb is.

ORESZTÉSZ

Át fülemen, valamint nyíl suhogott a szavad:
Zeusz, Zeusz! te küldöd fel lenről
kései bosszu-átkod
a bős gaz-kezü földiekre -
álld te a bosszut az én apámért.

KAR

Bár zenghetném rivallva már az
áldozva-vidám kiáltást,
mert ama férfi hull és
vele a nő! Miért is
rejtsem el azt, mi szállna
szívemből? Hisz orcám előtt száll
szívbeli csípős haragom,
mélyen-élő gyűlölet.

ÉLEKTRA

Hát a kezét az erős
Zeusz mikor is veti már
reájuk? Jaj, fejük sújtsa
szerte, e föld javára;
igazság, te a gatz igazd le:
Föld, s ti Alanti Hatalmak, esdek.

KARVEZETŐ

Tudd: az a törvény, hogy a földre alá-
csepegő vér megint vért követel csak,
újat: a vész elhívja Erinüszet,
ama kezdeti áldozatok nyomain
követőül az átkot, az újat.

ORESZTÉSZ

Nézzétek, jaj, ti lent-uralkodók,
s ti is, a holtak erős nagy Átkai, ti is:
az Átreidáknak utódait, milyen

tanácstalan két szegény
otthontalan. Zeusz! mit is tehetne?

KAR

Remeg kedves szívem megint, mikor
hallom e bús kesergést;
s már odavan reményem,
elfeketül a bensőm,
hogyha a szód megértem;
de aztán, ha ismét erős vagy,
visszakerül mind a remény,
gondom ismét eltűnik.

ÉLEKTRA

S mily szóra lelhet ajkunk? Mondjam el,
mi az, amit anyánk reánk zudit, a kín?
Tán hízelegjünk? Nem, nem szelídülünk:
dühét a nyershúsfaló
farkasnak - ezt kaptuk épp anyánktól.

KAR

Vertem már mellemet, miként ázsiai nő,
süvöltött síró gyászdalom,
és láthatatok kezem, a vér mint lepte el,
amint ide csapkodott, meg oda a két kezem,
lesújtva le-lecsapott, s dübörgött is belé
megütlegelt bús, átkozott szegény fejem.

ÉLEKTRA

Jaj, kegyetlen, bős anyánk
mindent-merő te, mint temettél bőszen el
város-gyász nélkül királyt,
a gyászos ének nélkül a
férjed mikép is merted temetni!

ORESZTÉSZ

Gyalázatunkat beszélted el, jaj:
gyalázatért, mit apámra ontott,
bűnhődik ő: istenek,
s az én kezem büntetik;
öljem meg őt, és úgy vesszek én is.

KAR

Megcsonkította, hogy tudd meg ezt is,
és csonka testtel vetette földbe,
nem-tűrhető vést hozott
terád is így, míg csak élsz:
most hát tudod, mint gyalázta őt meg.

ÉLEKTRA

Apám felől szólsz; de becsüléstelen
és félrevetve értem én:
zugolyba zártak, ahogy a kártevő kutyát;
mosolyra sohase vontam ajakam, elvonul-
va könnyü nekem a könny kiontása volt.
Csak halld meg ezt, és írd az emlékedbe jól.

KAR

Füledbe fúrd ezt a szót,
s az elméd csöndes mélye legyen otthona:
mivelhogy épp így esett,
a többit magad kutasd,
s a tette, illik, haraggal indulj.

*Oresztész és Élektra a földre hajol, és kezével
a földet megkopogtatja*

ORESZTÉSZ

Apám, tehozzád eseng szavam: segíts!

ÉLEKTRA

Zokogva én is veled fohászokodom.

KAR

S mi íme mind újrazengjük ezt a szót:
hallgass meg, jöjj a fényre föl,
ellenük itt velünk szállj.

ORESZTÉSZ

Árészt, Árészt hív ki most, Diké Dikét.

ÉLEKTRA

Ti istenek! jog szerint ítéljete!

KAR

Fohászatok hallva, reszketés fog el:
a végzet lomhán elmaradt,
tán ez imára megjön.

Kínja e törzsnek, ó,
jaj, keserű nagy átok
vérbevegyült csapása!
Nyögő, el se viselhető gond!
Verő, el nem emésztő kín!
Máshol ezekre nincs
ír sehol, csak e házban,
máshol vérbevegyült vizályban.
A lenti isteneké e himnusz.

Boldogok ott lenn, az imám fületek
érje el, és már küldjetez üdvöt,
győzelmet a sarjaitoknak.

ORESZTÉSZ

Ki nem királyi módon haltál, én apám!
házaa hatalmát, kérelek ím, ruházaa reám.

ÉLEKTRA

Apám, esengve kérem tőled én is: add,
hogy Aigiszthoszt lesújtsam, s úgy legyen szabad.

ORESZTÉSZ

Így, mint az emberek szokása, részesülsz
sok áldozatban; míg amúgy, ha füstölög
sok áldozat, te léssz csupán, ki nem becsült.

ÉLEKTRA

Örökségemből én is öntök áldozást
neked, ha búcsuzom majd, nászom ünnepén:
sírhalmodat becsülve mindenezfölött.

ORESZTÉSZ

Te Föld, ereszaa apám föl, óvja harcomat.

ÉLEKTRA

Ó, Perszezhóné, te, győzelemre adj erőt.

ORESZTÉSZ

Gondolj a fürdővízre, én megölt apám.

ÉLEKTRA

Gondolj rá, mint vágtak le, hálót dobva rád.

ORESZTÉSZ

Nem érc vadászbilincsbe vertek ők, apám.

ÉLEKTRA

De csapdájuk cseles leplébe, csúfosan.

ORESZTÉSZ

Ébredsz-e már e gazságokra, szólj, apám.

ÉLEKTRA

Veted-e föl már drága fejed a föld alól?

ORESZTÉSZ

Vagy küldd Dikét, hogy ő segítse híveid,
vagy add, hogy azok is éppoly cselbe hulljanak,
ha, kit legyőztek, végre győzni vágysz magad.

ÉLEKTRA

E végső nagy fohászra hallgass még, apám:
itt látod ülni sírod mellett sarjaid,
szánd hát meg női magzatod s a férfit is,
s Pelopsz magvát kiveszni végkép így ne hagyj:
hallgass miránk, s még holtodban se léssz halott.

ORESZTÉSZ

Holt férfinak fönntartják hírét sarjai,
mint fakorong a halászhálót a víz színén,
a len szálát a víz mélyéből mentve föl.
Hallgasd meg, ez volt érted jajjal-telt szavunk,
s magad mented, ha szózatunkat tisztelel.

KARVEZETŐ

Nem gáncsolom, hogy hosszú volt beszédetek,
e síron úgyse sírt sokáig senkisésem;
de most, hogy elméd már a tetre készen áll,
az isten mint segít meg, tégy kísérletet.

ORESZTÉSZ

Meglesz; de nem kitérő mégsem kérdeni:
e gyászított ő mért kívánta küldeni,
kiűzhetetlen kínra késő kérélelést;
az érzéketlen holtnak hitvány hódolat,
mit ő küld; és hogy mit jelent e küldemény,
nem sejthetem; tudom, vétkével föl nem ér:
ki vért ontott ki, ontsa bár a kincseit,
magán - azt mondják - minden kinccsel sem segít;
ha tudsz felelni, vágyva várom válaszod.

KARVEZETŐ

Tudok, fiam, hisz ottbenn voltam: álmai
s éjben-bolyongó szörnyü látomása miatt
küldötte az álnok asszony ezt a gyászított.

ORESZTÉSZ

S ez álmod, hogy jól elbeszélhesd, ismered?

KARVEZETŐ

Ugy tűnt, hogy sárkánykígyót szült, ő mondta el.

ORESZTÉSZ

S e történetnek vége hol van, célja hol?

KARVEZETŐ

Pólyákba göngyölgette, mint a csecsszopót.

ORESZTÉSZ

És enni mit kívánt a rémes újszülött?

KARVEZETŐ

Álmában emlőt nyujtott néki ő maga.

ORESZTÉSZ

S a szörnyetegtől melle sértetlen maradt?

KARVEZETŐ

Nem, mert a tejjel együtt az sok vért kiszítt.

ORESZTÉSZ

Az ily álomkép hasztalan nem érkezik!

KARVEZETŐ

Ő fölriadva álmából, sikoltozott:
s melyek szemét lezárta már az éjhomály,
az úrnőért a sok szövétnek mind kigyúlt;
s ő nyomban áldozó-italt küldött velem,
remélve, hogy bajára biztos ír leszen.

ORESZTÉSZ

E földhöz és apám sírjához száll imám,
hogy ezt az álmot tudjam teljesíteni;
mert úgy itélem, tudd meg, minden egybevág;
ha éppen onnan jött elő, ahonnan én,
a kígyó, s pólya fedte, mint a gyermeket
s az engem emtető emlőre tátozott,
s az édes tejjel együtt vért is szítt sokat,
s a nő zavart kínjában úgy sikoltozott,
hát kell, hogy ő, ki táplálta e szörny csodát,
erőszakos halállal haljon, s én legyek
ölő sárkánya, mint az álom hirdeti.

KARVEZETŐ

Az álom fejtőjéül megválasztalak,
így is legyen. De szólj: barátaid közül
társul kit óhajtsz, és ki várjon tétlenül?

ORESZTÉSZ

Ez egyszerű: Elektra menjen a házba most,
s ti tartsátok titokban, kérlek, tervemet,
hogy kik megöltek csellel egy hős férfiút,
hasonlatos csel hálójába hulljanak,
és vesszenek, mint Loxiász kimondta már,
az úr Apollón, nemhazug jövendő.
Mert máshonosként, vándor-öltönyben jövök,
a házkapun kint így kopogtatok magam,
s Püladész - a régi jó barát és harcitárs;
és Parnasszosz-vidéki nyelven szólalunk,
mert Phókisz-béli szó-ejtést utánozunk.
Őr egy se lesz, ki nyájas orcával fogad,

hiszen nyomasztó szellemekkel telt a ház;
várunk tehát, míg arra jár a ház előtt
olyan, ki minket észrevéve kérdezi:
"Miért is zár a kérlelő előtt kaput
Aigiszthosz, hogyha róla tudva, bent pihen?"
S ha már az udvar-ajtótól beljebb jutok,
és Aigiszthoszt tán épp apám trónján lelem,
vagy éppen szemtől szembe lépdél énvelem,
és rámtekint magasról, tudd meg jól, előbb
semmint csak ennyit szólna: "Vándor, honnan is?"
teszem tetemmé fürge fegyveremmel én;
s Erinuszünk ölésben nem szűkölködik,
s mint harmadik bosszúpohárt, színvért iszik.
Te most tehát ott bent a házban jól ügyelj,
hogy, mint kívánjuk, minden essék terv szerint;
ti meg, tanácslom, fékezzétek nyelvetek,
ahol kell, csöndet! és ahol kell, szóljatok;
a többit órá bízom, s kérem, hogy nekem
kerüljön tőle kardkivívta győzelem.

Oresztész és Püladész balra távozik

KAR

Ó be sok rémeset,
szörny csodát táplál a föld,
és a tengerben is hány nyüzsög,
embert támadó vad;
szökkennek ég s a föld között
szikraszétvető tüzek;
szárnyasok és a mezőn szaladók a szeleknek
vad dühéről szólanak.

S hát az ember milyen
vakmerő, erről ki szól?
És a bösz asszonyok mily merész
vágyódásra gyúlnak,
mely földiekre vést borít?
Egybefűzött régi nászt
nőben-erős zabolátlan Erósz letipor, s győz
emberen meg állaton.

Mint tudják meg, kiknek lelke nem
állhatatlan, hogy
mit mívelt a bús
Thesztiosz leány: fiát ölte meg,
mert a tűzbe dobta be
azt az üszköt, vörös lángba dobta,
mely fiának az életét
mérte már születéskor,
első hangot-adásakor,

s végnapig vala társa.
Gyűlöléssel szól a monda még
Szkülla tettéről:
kedves férfit ölt
ő az ellenség miatt, krétai
színarany nyaklánc aján-
dékkal ezt érte el nála Mínosz:
Nízosznak örökéletű
hajszálát lerabolta,
eblékű, mialatt aludt:
s Hermész messzeragadta.

S ha már e sok rút csapásról szólalok,
miért ne mondjam, mi ezt a házat így
elcsúfítja, a csúnya nászt,
s a nő-kitervezte csalfaságokat
a bajnok ellen, kit az
ellenség is tisztel, ugyan talán
a tűzhelyünk hunyt tűzét tekintsem-é,
s a gyávának e nőuralmát?

A legnagyobb rossz a Lémnosz-béli volt,
beszélik: ezt mind a nép lenézi, és
jó megsejtő volt, aki
a szörnyüségét mind így hívta: "lémnoszi";
az istenektől-gyűlölt,
az emberektől is megvetett, kihal:
nem tisztelik, mert az isten gyűlöli.
Vajon nem joggal mondom ezt mind?

A mellen át beront a kard,
a kétélű, megsebezni éles:
Diké parancsa küldi az ellen,
aki eltiporja mind,
mit Zeusz akar,
és jogtalan, mind mi szent, lenézi.

Diké üllője áll s szilárd,
és kardot ver rajta kardkovács sors:
a házba új szülöttet is hoz,
régibűn gyermekét,
hogymossa le
a mocskot, a bosszuló Erínüsz.

ORESZTÉSZ

*(Püladésszel balról jön a palotakapuhoz;
két szolga követi őket)*

Fiú, fiú, halld meg, hogy zörgök a kapun;
fiú, fiú, ki van bent, újra kérdelek.

Harmadszor is kiáltok íme, jer ki már,
ha Aigiszthosznak vendéglátó háza ez.

SZOLGA

(kaput nyit)

Jó, hallom már; hát honnan jössz, vándor, s ki vagy?

ORESZTÉSZ

Jelentsd a ház parancsoló gazdáinak,
akikhez én most új hírekkel érkezem -
de gyorsan, mert vágatva jó az éj sötét
fogatja, és a vándornak már vetnie
vendéglátók lakába kéne horgonyát -,
hogy jöjjön már elénk, kinek van bent szava,
a ház úrnője, vagy még jobb, ha férje jön:
mivel beszédünk, hogyha tartózkodni kell,
nem oly világos; férfiú a férfival
bátran beszélhet s mindent jól nevén nevez.

KLÜTAIMÉSZTRA

(kilép a palotából)

Csak mondjátok meg, vándorok, mi kell; hiszen
van minden, mit házunknak illik adnia,
meleg fürdő, s mitől a fáradság kiszáll,
jó ágy, s baráti jó szemek tekintete;
de hogyha szükség tán komoly beszédre van,
az férfiakra dolga, megmondjuk nekik.

ORESZTÉSZ

Phókiszból jöttem, Dauliszból való vagyok;
batyum hordozva Argoszt vettem céloomul,
s midőn a lábam erre fordítottam épp,
egy ember jött - egymásnak ismeretlenek
voltunk -, beszélt útjáról s engem kérdezett,
Sztrophiosz, Phókiszból (mert azt mondta, ez neve)
és így szólt: "Vándor, hogyha már Argoszba mégy,
szülőivel csak emlékezz rá, hogy közöld:
meghalt Oresztész, említetlenül ne hagyd;
s övéi mit kívánnak inkább: elviszik,
vagy végkép vendéggé vált vándornak, legyen
nálunk a sírja - hozz majd erről hírt nekünk;
mert most egy érc-korsónak öble rejti el
az illő-könny-kisérté férfi hamvait."
Amit hallottam, hírül adtam; s hogy szavam
szülőinek - kiket megillet - mondom-e,
azt nem tudom, de nekik illik tudniok.

KLÜTAIMÉSZTRA

Ó jaj nekem, szavad sorsom mint dönti le;
ó jaj, lakunk legyűrhetetlen átka, te,

míly messze látsz, s azt is, ki messze rejtezik,
biztos nyilakkal célbavéve átlövöd,
s enyéimtől kopárrá téssz engem, szegényt.
Oresztésznek most - bármi bölcsen tette volt,
hogy e vészterhes mocsártól messze vándorolt -,
most néki is, ki víg ünnep reménye volt,
s hogy orvosolja házunk, eltörlöd nevét.

ORESZTÉSZ

Én bíz ilyen dús és nemes gazdák előtt
szerettem volna kedves újsággal magam
megismertetni s vendégükké válni, mert
mi jobb, mint vendég s gazda közt a jóviszony?
Dehát nagyon terhelte volna lelkemet,
ha most a barátoknak nem váltom be azt, amit
megígértem, midőn e ház ily jól fogad.

KLÜTAIMÉSZTRA

Kevésbé méltón nem fogadlak így sem én,
s kevésbé kedvelt otthonunkban így se léssz:
hisz ezt a hírt éppígy meghozta volna más.
De úgy való már, hogy ki egésznap vándorolt,
nagy út után a vendég fölfrissüljön itt.
Vendéglő férfi-termeinkbe vidd tehát,
s akik követték, útitársait vele;
legyen lakunkban részük minden kényelem;
úgy tedd a dolgod, hogy felőle számot adsz.

Oresztészt és Püladészt egy szolgáló a palotába vezeti

Mi meg közöljük ezt a ház gazdáival,
s mert jóbarátban éppen nem szűkölködünk,
tanácskozunk e hír fölött, hogy mit tegyünk.
(Visszamegy a palotába)

KARVEZETŐ

Rabnői e háznak, ti derék nők,
a mi szánk ereje
ád-e Oresztésznek erőt már?
Ó, Föld, nagy úrnő, és Domb, nagy úrnő,
ki a hajók nagy fejedelmének
eltakarod testét, a királynak,
most a figyelmed, s add segedelmed:
itt az idő, hogy a cseles Hitetés
szálljon alá, s Lent-lakozó Hermész,
meg az Éji és útjukra vezesse
a csatázó karddal-ölőket.

A dajka kilép a palotából

Úgy sejtem én, e vándor férfi bajt hozott:
Oresztészünk dajkája, látom, sírva jön.
Hová, Kilissza? Mért sietsz a ház elé?
Bért nem kapó bánat kísér mint útitárs.

DAJKA

Aigiszthoszt - mondta úrnőm - itt a vándorok
hívják, sietve jöjjön, hogy világosan,
az új hírt - férfi férfiútól - hallja meg,
mihelyt megjön. Lám, mily keserves képe volt
szolgák előtt, de biz befelé nevet szeme
azon, titokban, ami oly jól esett neki,
de otthonunkra szörnyü bánatot hozott:
a biztos hír, mit elbeszéltek a vándorok.
Úgy ám, az is be örvend majd, ha ezt a hírt
meghallja, rögtön. Jaj nekem, jaj, én szegény:
mily áradattal omlott rám a régi kín
Átreusz lakában eddig is már, és miképp
szaggatta szörnyen keblem mélyén szívemet;
de ily keservet nem hordoztam még soha.
A többi bajt türelmesen viseltem el:
de hogy Oresztész, lelkem drága gondja, kit
anyjától kapva én neveltem, én magam -
és éji síró, éles hangja verte föl
nyugalmam újra és újra, mennyit s hasztalan
bajlódtam: mert úgy kell táplálni oktalan
kicsit, mint kis kutyust, elmésen, hogyne, úgy:
pólyába göngyölt kisgyerek nem mondja meg,
hogy éhes, vagy hogy szomjas, vagy pipilnie
kell tán: úgy tesz, mint vágy, a gyermek csöpp hasa:
látoknak kellett ám lennem, sokszor pedig
tévedtem, aztán pólyát moshattam, bizony,
dajkának és mosóasszonynak dolga egy;
s végeztem én e kétszeres szolgálatot,
mert apjának neveltem így a gyermeket;
s most én szegény! hogy meghalt, azt kell hallanom.
Megyek hát házunk dülőjához már, aki
örömmel fogja ezt az új hírt hallani.

KARVEZETŐ

És mit parancsolt: fölszerelve hívd-e ki?

DAJKA

Hogyan? Nem értem; pontosan fejtsd újra ki.

KARVEZETŐ

Dárdás csapattal jöjjön, vagy csak egymaga?

DAJKA

Dzsidás kísérőkkel siessen, így üzent.

KARVEZETŐ

Utált uradnak most ilyet ne is jelents:
jöjjön magában, hogy ne félve szóljanak;
tedd: vígszivüen jöjjön és minél előbb;
a titkos terv jó hírnök által teljesül.

DAJKA

De mondd, reményed még e hír után lehet?

KARVEZETŐ

A sok csapást Zeusz jóra tudja váltani.

DAJKA

S miképp? Oresztész, jóreményünk elveszett.

KARVEZETŐ

Még nem; be rossz jós lenne az, ki ezt hiszi.

DAJKA

Mit mondsz? E hírtől tudsz talán különbözöt?

KARVEZETŐ

Indulj s jelentsd, amit rádbíztak, vidd a hírt:
kiről kell, gondoskodnak majd az istenek.

DAJKA

Megyek, s amint te megkivántad, úgy teszek:
sorsunk bár jóra váltanák az istenek.
(*Jobbra bemege a palotába*)

KAR

Most segíts meg, könyörgök, magas
égieknek apja, Zeusz,
add, hogy jószerencsém legyen,
vágyom reá, hogy lássam a jót, s a jog
szerint mondottam szózatom;
a jónak útját, nagy Zeusz, te őrizd.

A rosszakarókon
neki adj bent diadalt, Zeusz,
s miután nagyra emelted,
kétszer- és háromszorosan
kél kegyedért fizetség.

Nézd, a jó férfiú kiscsikó-
ját befogták a bajok
szekerébe: te adj már határt
ebben a futásban neki;
ennek a rohanásnak
legyen már jóhoz-érő vége.

[A rosszakarókon

neki adj bent diadalt, Zeusz,
s miután nagyra emelted,
kétszer- és háromszorosan
kél kegyedért fizetség.]

S kincsnek-örvendező
háza-mélyét kik őrzitek, ti is
halljátok kegyes istenek;
tegyétek...
már a régi vétkeket
oldjátok föl, bosszu mossa le:
s az ősi bűn már ne szüljön újra bűnt.
S te, ki a föld ajaka közt gyönyörűen
lakozol, add, hogy ez a ház, a deréké,
lássa igaz szemével
már a szabad nap sugarát
és ne borítsa az éji fátyol.

És segítsen meg a
Maia-sarj: senki sincs, ki jobban ad
kedvező kegyes szelet:
sok minden rejtettet jósol ő:
és szavát elrejtí jól,
éjhomályt borít szemünkre így,
s ha már a nap kél, se lesz világosabb.
[S te, ki a föld ajaka közt gyönyörűen
lakozol, add, hogy ez a ház, a deréké,
lássa igaz szemével
már a szabad nap sugarát
és ne borítsa az éji fátyol.]

Akkor végre dús és
bú-fölordó énekünk
zengi ajkunk: mind a nők
köszöntik a kedvező szelet,
a bú dalának vége lesz:
hisz a javam nő, ha barátaim-
tól a bánat búcsuzik.
S te merész légy, ha a tettnek sora eljön;
s az apád hangja feleljen,
hogyha "Fiam!" kiáltja,
s célba vezérel a keserves átkot.

Hordd a Perszeusz kemény
szívét kebled rejtekén;
és a sok holt kedvesért,
és kik itt fönn élnek, értük
bent a házban azt a bős
átkos bűnt boszuld meg, és
öld meg a tettesét.

[S te merész légy, ha a tettnek sora eljön;
s az apád hangja feleljen,
hogyha "Fiam!" kiáltja,
s célba vezérel a keserves átkot.]

AIGISZTHOSZ

(jobbról jön)

Nem szólítatlan - hírnökszóra érkezem:
azt hallom, új hírt hoztak erre, messziről
jött emberek, mely semmiképen nem derűs,
Oresztész vesztét: elviselni ezt nehéz,
és félelmes teher e háznak, melyet a
régbben ontott vér amúgyis mar s gyötör;
de hogy higgyem valónak és igaznak ezt?
Vagy félelem szülötte pusztán, női szó,
mely égre szökken, s elhal aztán hasztalan?
Mit tudsz, hogy elmém megvilágítsd, mondani?

KARVEZETŐ

Hallottuk ezt, de menj be és kérdd meg magad
a vándoroktól: gyöngé ott a híradó,
hol szemtől szembe férfi kérddhet férfiút.

AIGISZTHOSZ

Kivánom is, hogy lássam, s kérdjem a híradót:
vajon, mikor meghalt Oresztész, véle volt,
vagy mástól hallott csak homályos kósza szót;
de jószemű elmémet el nem csenheti.
(Bemegy a palotába)

KARVEZETŐ

Zeusz, Zeusz, mi legyen szavam? Esdésem
mi legyen legelőbb isteneinkhez,
s amiképp érzek
mint mondjam illőn az imámat?
Mert most mocskolja a vér élet
az emberölő penge vasának
s most vagy a vészbe veri végleg a vész
már Agamemnón palotáját,
vagy tűzfénnyel szabadítani jön
hősünk, és vissza az ősi lakot
.....
így szerzi, ősei kincsét.
Kettővel ilyen küzdést egyedül
vív isteni hős bajnok Oresztész:
győzelmes legyen a harca.

AIGISZTHOSZ

(a palotából)

Ó jaj, jajajajaj!

KAR

Figyelj, figyelj nagyon,
mint esett, s most a ház sorsa mi.

KARVEZETŐ

Vonuljunk félre, mert a tett már célhoz ért;
lássák, e rosszban hogy mi itt ártatlanok
vagyunk: a harcnak teljességgel vége már.

*A kar visszahúzódik. Egy szolga rohan ki a középső
kapun a női termek bejárata felé*

SZOLGA

Jaj, jaj, lesújtották a gazdát, jaj nekem,
jaj nékem újra, jaj, harmadszor is megint:
Aigiszthosz nincs már. Nyissatok kaput hamar,
s a női termek ajtaján lazítsatok
reteszt doronggal! Ifjú jó erőt ide! -
Nem, hogy segítsen rajta; ő már nincs; minek?
Hahó, hahó!
Süket füleknek, szundítóknak s hasztalan
kiáltok, hol van Klütaimésztra? mit csinál?
Úgy sejtem én, a kard élére most neki
kerül már torka: ő fog - joggal - hullani.

KLÜTAIMÉSZTRA

(kilép a palotából)

Mi baj? Házunkat mért vered föl, mit kiáltasz?

SZOLGA

Azt állítom, hogy holtak élőt ölnek itt.

KLÜTAIMÉSZTRA

Ó jaj, megértem rejtvényből is ezt a szót:
cseltől veszünk el, mint mi öltünk egykoron;
de férfisújtó bárdot adjatok hamar:
lássuk, mi győzünk, vagy mirajtunk győznek ők;
a vész során idáig értünk végülis.

*A szolga elfut. A palota kapuja hirtelen föltárul;
Aigiszthosz holtteste látszik. Oresztész kivont karddal kilép, Püladész követi.*

ORESZTÉSZ

Téged kereslek; ez megkapta már, mi kell.

KLÜTAIMÉSZTRA

Ó jaj, halott vagy, én erős Aigiszthoszom!

ORESZTÉSZ

E férfit; látom, kedveled. Feküdj tehát

sírhába: és holtában el nem árulod.
(*Magasba emeli kardját*)

KLÜTAIMÉSZTRA

(*térdre hull, kitarja mellét*)

Állj meg, fiam, tiszteld ez emlőt, gyermekem,
amelyen annyit szunnyadoztál édesen,
s szívtál belőle lágy ajakkal jó tejet.

ORESZTÉSZ

(*leereszti kardját*)

Püladész, anyámat megkíméljem? Mit tegyek?

PÜLADÉSZ

Hát Loxiásznak jóslatát így elveted,
a püthóit, s hú esküszód is? Ellened
mindenki legyen inkább, mint az istenek.

ORESZTÉSZ

Győzött tanácsod; intelmed, tudom, helyes.

(*Klütaimésztrához*)

Kövess, mellette vágylak földresújtani:
apámnál őt te többnek vélted élve is:
aludj mellette holtan is, hisz kedveled,
s akit szeretned kellett volna, gyűlölöd.

KLÜTAIMÉSZTRA

Tápláltalak; melletted éljem vénkorom.

ORESZTÉSZ

Apám megölted, s együtt lagnál énvelem?

KLÜTAIMÉSZTRA

A Végzet tette mindezt akkor, gyermekem.

ORESZTÉSZ

A Végzet adja most tehát halálodat.

KLÜTAIMÉSZTRA

Anyád átokszavától nem félsz, gyermekem?

ORESZTÉSZ

Attól, ki szült, majd átoksorsba ellökött?

KLÜTAIMÉSZTRA

Fegyverbaráti házba s el nem löktelek.

ORESZTÉSZ

Eladtál kétszer, szabad férfi gyermekét.

KLÜTAIMÉSZTRA

Mit kaptam érted, mondd meg, hol van hát a bér.

ORESztész

Nyíltan szemedre vetni én ezt szégyelem.

KLÜTAIMÉSZTRA

Mondd csak, de aztán szólj apád vétkére is.

ORESztész

Tűzhely mellett ülő, ne vádolj hadvezért.

KLÜTAIMÉSZTRA

A nő szenved, ha férje messze van, fiam.

ORESztész

A férfi küzd, s táplálja azt, ki otthon ül.

KLÜTAIMÉSZTRA

Megölnéd hát szülőanyádat, gyermekem?

ORESztész

Nem én, magad vagy tenmagadnak gyilkosa.

KLÜTAIMÉSZTRA

Anyád dühös kutyáit elkerüld, vigyázz.

ORESztész

Apáméitől hogy futok, ha nem teszem?

KLÜTAIMÉSZTRA

Így hát még élve sírhoz esdek hasztalan.

ORESztész

Apám balsorsa küldi rád a pusztulást.

KLÜTAIMÉSZTRA

Jaj, ezt a kígyót szültem, ezt neveltem én.

ORESztész

Igaz jós volt az álomadta félelem:
kit nem szabad, megölted - tûrd, mit nem lehet.
(*Bevezeti Klütaimésztrát a palotába*)

KARVEZETŐ

Hull bár a könnyem kettős sorscsapásukon,
de annyi vérontásnak ért ormára most
a balsorsú Oresztész, hogy csak rettegek:
e ház szemfényét is ne sújtsa pusztulás.

KAR

A Piramosz fiakra lecsapott a vész,
iszonyu megtorlás:
s e palotába is bizony elért a vad
oroszlánpár, kettős Arész;
s ide a számüzött,
püthói jós-szó nyomán,
mivel az isteni tanács hozta jól.

Nosza, rivalljatok, mert e királyi ház
szabad: a vész letűnt; s kincseit elnyelő
nyomoru két gonosz
a csúf-utú sorshoz ért.

Idekerült, kinek gondja sötét csaták
csele s a megtorlás:
bizony, a jobb kezét a viadal során
Zeusz lánya (kit mi, földiek,
így nevezünk: Diké,
igaz nevén) fogta, ő,
ki a gazokra vést haraggal lehellt.

[Nosza, rivalljatok, mert e királyi ház
szabad: a vész letűnt; s kincseit elnyelő
nyomoru két gonosz
a csúf-utú sorshoz ért.]

Ahogy Loxiász a Parnasszoszon,
zuga nagy öblein
szavai nemcsalárd cseleit osztva szólt:
az oly régi vétekre a bosszu csap:
mit isten parancsol, soha nem lehet
gonosztett a tett;
az ég nagy hatalma tisztelt legyen.

Ragyog a fény megint:
lerázta már e ház nehéz igáját;
palota, kelj tehát: be nagyon is soká
voltál alantfekvő, ledőlt.

Jön az idő, a végbe-vezető, belép
hamar e házkapun,
mikor a tűzhelyen szenny nyoma nem marad
az átkot kiűző cselekedet során;
s a nyájas szerencse mindent megmutat,
s kiálthatjuk is:

"A jött zsarnokok lehullnak megint."

[Ragyog a fény megint:
lerázta már e ház nehéz igáját;
palota, kelj tehát: be nagyon is soká
voltál alantfekvő, ledőlt.]

*A kapu föltáru. Oresztész Aigiszthosz
és Klütaimésztra holtteste mellett áll*

ORESztész

Nézzétek itt e földnek kettős zsarnokát,
apám megölték, feldúlták a házamat;
olyan fennköltén ültek együtt trónjukon,
és most is egyek, mint sorsukból sejthető,
az esküjéhez mind a kettő hű maradt:
megesküdtek, hogy elvesztik szegény apám
s hogy együtt halnak - és igaz lett esküjük.

(A körülállókhöz)

S nézzétek ezt, kik hallottátok vétküket,
e szöttest, mely szegény apám kötözte meg,
bilincsbe fűzve mindkét lábát és kezét.
Terítsétek ki, álljátok csak itt körül
a férfiú leplét, az apa hadd lássa meg,
nem az enyém, de az, ki mindent lát, a Nap,
anyám szentségtelen gaztettét lássa meg,
s legyen tanum törvény előtt majd egykoron,
hogy jog szerint jöttem meg és hoztam halált
anyámra: Aigiszthoszt még meg sem említem
e hitveságy-gyalázó mint kell, úgy lakolt;
de ő, ki így bünt férje ellen tervezett,
kitől testében hordozott több gyermeket,
rég édeset, de most, mint látszik, rémeset,
ő, mit hiszel, mi? Tengeri szörny, vagy vipera,
mely hogyha még csak hozzád ér, nem is harap,
már vakmerő gonosz dühével szétrohaszt?

.....
És ezt minek nevezzem, bárha nyájasan?
vadászhalónak, holttetem láb-elfedő
koporsó-kendőjének? Mert háló bizony,
azt mondanád, lábát keményen nyugtató;
az útonálló készíthetne tán ilyen
holmit, ki vendéget csal és rablásból él,
ilyen csalárd szöttesttel az bizony sokat
ölhetne meg, s örömtől gyúlva föl szive.
Semhogy lakomban így lakótársnő legyen,
az ég veszítsen inkább el gyerektelen!

KARVEZETŐ

Ó jaj, ó jaj! Iszonyú dolgok:
iszonyú a halál, mibe hulltál;
ó jaj, ó jaj!
csak késik a kín, s kivirágzik.

ORESztész

Megtette, vagy nem? Itt tanúskodik nekem
ez Aigiszthosz kardjától megfestett lepel,

a vérfolt szennye és az illanó idő
együtt fakították ki tarka színeit;
magam dicsérem egyszer, s másszor jajgatok,
apám kivégző-leplével beszélgetek,
s a kint, a vétket, s teljes nemzetségemet
siratva, látom szörnyü győzelmemet.

KARVEZETŐ

Nincs ember, olyan, ki az életen át
sohasem keserű, sose szenved;
ó jaj! ó jaj!
van kín, ami ér, s ami eljő.

ORESZTÉSZ

Tudjátok meg - mi lesz a vége, nem tudom:
mint pályán kívül méneket ha hajtanék
száguldozásra, győz fölöttem s elragad
fék nélkül elmém: ám szivemben félelem
kész zengedezni, s szivem erre táncra kél -
s még ép az elmém, hirdetem, ti kedvesek,
hogy nem jog nélkül öltem meg szülőanyám,
apám ölöje, isteneknek átka volt;
s e vakmerő tettemre legfőbb buzdítóm
Püthóban-jósló Loxiász volt, mert nekem
kizengte: vétkes nem leszek, ha megteszem,
s ha nem - nem is mondom ki azt a büntetést:
mert nyíl sem érhetné utól a kínjait.
S most nézzetek rám, útrakészen állok itt,
az olajfa-gallyal s gyapjufüzérrel már a föld-
köldökhöz, jósló székhelyéhez indulok,
s a tűzhöz, melyről mondják, mindig fennlobog,
futván e rokoni vér miatt, mert Loxiász
nem hagyta, hogy más tűzhelyéhez térjek én.
A teljes Argosz népét kérem, hogy legyen
tanum, mért tettem ezt a szörnyüséget itt,
ha Meneláosz majd e földre érkezik.
És most e földről számkiűzött bujdosó
.....
életemben és holtomban erről hírhedem.

KARVEZETŐ

Tetted helyes volt; már ne fűzzed ajkadat
gonosz szavakhoz, és ne korhold tenmagad,
midőn egész Argosznak üdvét hoztad el,
levágva egy csapásra két sárkány fejét.

ORESZTÉSZ

(elindul, de visszahőköl)

Ó, ó!

Rabnők, nézzétek, mint a Gorgók itt ezek

az éj-ruhás nők, át s átfonva sűrűen
sárkánygyűrűkkel - immár nem maradhatok.

KARVEZETŐ

Apának mindenek között legkedvesebb,
milyen rémkép zavar meg? Győztes vagy, ne félj.

ORESZTÉSZ

E szenvedések nem csak rémképek nekem:
anyám dühödt ebfalkáját fölismerem.

KARVEZETŐ

Mert, mit kezded kiontott, rajta friss a vér:
elmédbe most ezért zuhan csak ily zavar.

ORESZTÉSZ

Nagyúr, Apollón, egyre többen vannak itt,
szemükből átkos-undorító vér csepeg.

KARVEZETŐ

Csak egy gyógyír: Loxiászt érintve majd,
a gyötrelemtől ő szabaddá tesz hamar.

ORESZTÉSZ

Ti nem látjátok őket, csakhogy én igen:
tovább zavarnak, vissza nem tart semmi sem.
(Balra távozik)

KARVEZETŐ

Úgy hát szerencse óvjon, nézzen istened
kegyelmesen, s jobb sorsra őrizzen tovább.

Püladész követi Oresztészt

KAR

Ime itt a király háza ölében a vihar most már
harmadszor is átzuhogott-fútt:
gyermekevés volt egykor az első,
mely verte, gyötörte Thüesztészt;
másodikul már a vitézi király
hullt el a fürdőben leszuratva,
az akháji vezér;
s harmadszor elénk idejött - mentőnk
vagy veszedelmünk? Véghez jut-e már,
megpihen-é már,
elaludni tud-é dühöd, Áté?

EUMENISZEK

Fordította: Trencsényi-Waldapfel Imre

SZEMÉLYEK:

ORESZTÉSZ
A PÚTHIA
APOLLÓN
KLÜTAIMÉSZTRA ÁRNYA
ATHÉNA
ERÍNÜSZEK KARA

*Szín: Delphoi, Apollón temploma előtt, és Athén,
Akropolisz, Athéna temploma előtt*

A PÚTHIA

*(jobbról megjelenik, és a templom zárt kapuja
felé indul. De mielőtt belépne, megfordul)*

Esdő szavammal minden istenek közül
Gaiát, az ős-jóst tisztelem meg; majd Themiszt,
ki, mint beszélük, másodikként ülte meg
az anyja jósló-székhelyét; s harmadsoron
erőszak nélkül, mint Themisz kívánta is,
a Földnek egy más títán-lánya nyerte el,
Phoibé: ki aztán, hogy Phoibosz világrajött,
neki adta át, s az isten tőle nyert nevet.
Phoibosz tehát Délosz tavát és szirtjeit
elhagyta, s átevevze Pallasz gálya-járt
partjára, eljött és a Parnasszoszra szállt.
Útján kísérték s hódoltak nagyon neki
Héphaisztosz ösvény-készítő magzatjai,
s szelíddé tették földünk vad vidékeit.
Megérkezett, fennen becsülte őt a nép
s Delphosz király, e föld kormányzó ura.
S az elméjét jósművészettel töltve meg,
negyedszer, jósul, őt ültette Zeusz ide,
s most apja, Zeusz, szóhirdetője Loxiász.
Ez istenekhez száll tehát első imám.
A Templomőrző Pallasz is legyen dicsért;
és mind a nimfát tisztelem, ki Kórükosz
isten- s madár-szerette barlangjában él:
Bromiosz az úr fölötte - nem felejttem el -,

mióta hadba-vitte bakkhánsnő-raját,
és Pentheusz végzetét mint nyúlét szőtte meg
Pleisztosz patakjait, Poszeidón erejét,
a Teljesítő Fönti nagy Zeuszt hívom én,
s elfoglalom, jósnő, jósnői széketemet.

Adják meg, hogy beléptem minden eddigi
jöttömnél jobb legyen; s ha van hellén jelen,
sorsot kivetve sorra jöjjön, mint szokás:
mert jósolok, miként az isten rávezet.

*(Belép a templomba, de visszahőköl,
s az oszlopnak dől)*

Jaj, szörnyü szólni róla, szörnyü látni azt,
mi engem Loxiász lakából visszaűz,
hogy már erőm is elhagy, állni sem tudok,
s kezem segít előre fürge láb helyett:
agg nő ha fél, már semmi, nem több, mint gyerek.

Midőn a sok-füzérü zúgba lépek én,
egy istenektől-útált férfit látok ott
mint kérlelőt megülni földünk köldökén,
kezéről vér csöpög, friss sebből most-kivont
kardot fog és magasranótt olajgalyat,
körültekerve gondosan dús gyapjuval,
fehér pehellyel; eddig érthető szavam.

De a férfiú előtt egy furcsa nő-sereg
a székeken körül megülve szendereg:
nem asszonyoknak, ám Gorgóknak mondanám,

de mégse Gorgó-félékhez hasonlítom:
láttam lefestve, kik rég Phíneusz ételét
ragadták messze; s bár ezek szárnyatlanok,
éppoly sötétek és egészen undokok:
távoltart tőlük hortyogó lehelletük,
szemükből borzadalmas cseppek hullanak;
s a fejdiszük sem istenszobroknak tövén,
sem embereknek otthonában nincs helyén;
e társaságnak törzsét nem láttam soha,
földet se, mely kérkedne, hogy ily fajzatot
átokveretlen fölnevelt, s nem bánta meg.

S mi most jön, annak gondját már viselje ő,
e ház gazdája, nagyhatalmu Loxiász:
jós-orvos ő, csodák megoldó látnoka,
s más otthonokról is minden szennyet lemos.

(Jobbra eltávozik)

*A templom kapuja kitárul; Oresztész a Föld Köldökén ül;
Apollón mellette áll; Apollón oldalán Hermész;
az Eríniuszok körben, a székeken alusznak*

APOLLÓN

Nem árulód, örökkön őriződ leszek,
ha oldaladnál állok, és ha távol is,

az ellenségeidhez nem leszek kegyes.
A tombolókat itt lefogtam, láthatod:
álombahullt az undorító lánycsapat,
ős, agg leányok, kikkell nem közösködik
egyetlen isten, ember, állat sem soha;
gonosz dologra lettek ők, hiszen gonosz
homályban élnek, Tartaroszban, föld alatt,
mint emberek meg églakók utálata.
De fuss előlük így is ernyedetlenül:
mert üznek ők majd, mindenütt a szárazon,
bolyongó lépted bármi tájon át halad,
s ha tengeren, ha víz-ölelte városon;
vigyázz, e kínodat terelve túl korán
ne lankadj, ám elérve Pallasz városát,
ott ülj le, ősi szobrát karral fonva át:
mert lesznek ott nekünk bíráink s büvölő
beszédeink, s majd arra is módot lelünk,
hogy mind e kintől teljesen szabad lehess:
hisz én beszéltelek rá, hogy megöld anyád.

ORESZTÉSZ

Nagy úr, Apollón! tudsz jogot nem véteni;
tanuld meg azt is, hogy ne véts gondoskodást,
s kezeskedik hatalmad arról, hogy segítsz.

APOLLÓN

Csak emlékezz, s ne győzzön félsz a szíveden!
(Hermészhez)

Te, egy-apatól vérszerinti jó öcsém,
Hermész, te őrizd! Légy nagyon, neved szerint,
Úton-kísérő: légy vezérlő pásztora
e kérlelőmnnek: tiszted Zeusz is tiszteli,
mivel halandókat jó sorssal ez kísér.

*Apollón eltűnik, Hermész és Oresztész
balra eltávoznak. Klütaimésztra árnya
megjelenik a templom közepén*

KLÜTAIMÉSZTRA ÁRNYA

Aludjatok csak! Jaj! Mit érek véletek?
Míg engem, kit ti tiszteletlen hagyatok
a többi holt között, mivelhogy öltem én,
az árnyak közt sosem hagy el gyalázatom,
csúfságra bolygok - és kimondom nektek azt,
hogy ők, amott lent, ontják rám a vádjukat;
de lám, szerettemtől szenvedtem szörnyűt én,
s haragra értem egy isten se gyúl, noha
a kéz, amely levágott, anyja gyilkosa.
No nézd, sziveddel nézd meg itt e sok sebet:
az elme szemmel tündököl ha álmodik,

s halandók sorsa nappal meg nem látható.
Az én javamból már be sokszor nyaltatok
italt bor nélkül, józan édességeket;
s áldoztam éjszentele étket a tűzhelyen,
oly órán, melyben más istenség részt se kér;
s mindezt ma lábbal megtaposva láthatom:
s ez itt, kisiklott s mint az őz tűnik tova,
hálóitokból így kiszökkent könnyedén,
s orrfintorítva néz reátok vissza már.
Hallgassatok rám, lelkemért beszéltem én,
ti földalatti istennők, figyeljetek:
Klütaimésztra, az álomkép, szólítalak.

A kar felnyög

KLÜTAIMÉSZTRA ÁRNYA

Csak nyögjetek, s majd addig ő továbbszökik:
enyéimet megóvják, s engem senkisé.

A kar felnyög

KLÜTAIMÉSZTRA ÁRNYA

Be mélyen alszol! meg nem indulsz kínomon:
s Oresztész elfut, az anyagyilkos, gyilkosom.

A kar feljajdul

KLÜTAIMÉSZTRA ÁRNYA

Jajgatsz, de szunnyadsz; hát miért nem kelsz hamar?
Mi más a dolgod, mint hogy oszd a kínokat?

A kar feljajdul

KLÜTAIMÉSZTRA ÁRNYA

Álom s fáradság, izmos összeesküvők,
kiszáritották, bős sárkánynő, mérgeket.

KAR

(kétszeres erővel élesen nyög)

Fogd meg, fogd meg, fogd meg, fogd meg, figyelj!

KLÜTAIMÉSZTRA ÁRNYA

Álmodban üzöl gyors vadat, s csaholsz reá,
miként az eb, mely dolgát nem feledheti:
mit téssz? riadj föl! bágyadás ne nyomjon el,
s álom ha lágyit, úgy se nézd el kínomat:
jogos szidalmam tépje-marja májadat:
a józanok számára nincs jobb ösztöke:
fuvalld utána vérhabos lehelleded,
aszald meg őt, beledből fújj reá tüzet,

a második futáson üzd, emésszed el.
(Eltűnik)

*Az Erínüszek sorban felriadnak,
és egyenként megszólalnak*

KARVEZETŐ

No, föl! no verd föl ezt, miként én tégedet;
alszol? no szökkenj! messze rúgd el álmodat!
Lássuk csak, nem hiúság-é ez az intelem.

KAR

Jaj, kedvesek! lever a gyötrelem -
kínlódtam, és hiába, jaj, milyen sokat -
iszonyu kín gyötört, szomoru szenvedés,
nem is túrhető: -
vadászhalómból elfutott-szökött a vad. -
Levert az álom, s a zsákmány oda!
Jaj, Zeusz fia! be csalafinta vagy! -
ifjan legázolsz ily öreg hatalmakat -
a kegyetlen és anya-ölő gonosz
fiút pártolod -
kiloptad őt - isten! -, ki anyját ölte meg: -
ki mondaná még, hogy így volt helyes?

Álmomban énhozzám gyalázat érkezett,
ütött, mint ahogy kocsis ragad
kezeibe ösztökét,
szivem alá, májam alá:
ím itt a korbácsoló,
kínozó, kínhozó,
az az iszonyu fagyos, az a nehéz.

Ilyet mívelnek hát az ifju istenek,
igazságtalan parancsolók:
csöpög a trón: csurog,
fölül-alul esik a vér,
ím itt, a Föld Köldökén
véresen, rémesen
feketedik a nyomoru iszonyat.

Itt ő a jós, itt önmagát mocskolta be,
a maga jós-zugát;
senki se - ő akarta;
ki rövidéletűt, noha tilos, kegyel,
s az ősi sorsokat nyúvi szét.

Rám kint hozott, de ezt itt mégsem oldja föl;
noha a föld alá
fut, szabadulni nem fog,

mehet akárhová ez a gonosztevő,
fejére sújt az új bosszuló.

Apollón, felajzott íjjal, hirtelen megjelenik

APOLLÓN

Ki innen, házamból hamar, parancsolom,
hagyjátok el sietve jóshelyem zugát,
nehogy megérezzétek a szárnyrakélt fehér
kígyót, arany húromról mely rohamra száll,
mert éjszinű tajtékot hány majd kínatok,
vért, mit legyilkolt emberekből szíttatok.
E házhoz itt közel sem illik jönnötök:
hol főt levág a törvény, hol szemet kiváj
és torkokat hasít, hol magvat vesztenek,
fiúk heréjét rontják, hol csonkítanak
s köveznek, s hol karóbahúzottak jajuk
ontják, csak arra menjetek! Halljátok-e,
mily ünnepeknek kedvelése az, miért
az istenek megvetnek? Hisz mutatja már
külsőtök: ily rút fajzatoknak vérivó
oroszlán barlangjában kéne lakniok,
s nem jósdám szent helyére kenni szennyüket.
Pásztortalan csavargó csorda, fuss odébb!
Íly nyájra egy isten se vetne jó szemet.

KARVEZETŐ

Hallgass meg, úr Apollón, most enyém a szó:
a vétkekben te néki nem büntársa vagy,
de mindenestül legfőbb vétkes vagy magad.

APOLLÓN

Mikép? Beszéded még idáig nyújthatod.

KARVEZETŐ

A jós-szavad küldötte anyját ölni meg.

APOLLÓN

A jós-szavam "Bosszuld apádat!" volt; igen.

KARVEZETŐ

S védője lettél, vétkek-vért fogadva el.

APOLLÓN

És mondtam is, hogy házamat keresse fel.

KARVEZETŐ

S akik kisérjük, minket csak gyalázol-e?

APOLLÓN

Mivel lakomba nem való belépnetek.

KARVEZETŐ

De tisztünkül jutott mégis, hogy ezt tegyük.

APOLLÓN

Miféle tisztség? Szép lehet! Kérkedj vele.

KARVEZETŐ

Mi üzzük házról-házra anyja gyilkosát.

APOLLÓN

Hát azt a nőt, ki hitvesét gyilkolta le?

KARVEZETŐ

Nem vérrokonnak pusztult tőle élete.

APOLLÓN

Nagyon kevésre tartod így, vagy semmire
a Héra és Zeusz végbevitte szent frigyet;
szerinted Aphrodité senki, semmi se,
kinek leginkább örvendeznek az emberek;
a férfi és nő sorsjelölte fekhelye
az eskünél is több, mert jog védelmezi.
Ha hitvest gyilkolók iránt íly lanyha vagy,
s bosszus szemedből nem süt ellenük harag,
kimondom én: Oresztészt üzni sincs jogod.
Az ő bűnét lelkedre vetted módfelett,
a másikat, látom, lassabban bosszulod.
De törvénytőlünk Pallasz istennő legyen.

KARVEZETŐ

De őt ugyan többé már el nem engedem.

APOLLÓN

Csak üzd, s növeld a munkád még tovább vele.

KARVEZETŐ

Ne szóld le szűrő szókkal tisztos tisztemet.

APOLLÓN

Ajándékul se venném át e tisztedet.

KARVEZETŐ

Zeusz trónja mellett téged nagynak mondanak;
de én, mivelhogy engem anyja vére hív,
e férfiút büntetni, ebként hajszolom.

APOLLÓN

De én - mert hozzám esdekelt - oltalmazom:
a kérlelő haragja szörnyű az emberek
s az istenek közt, hogyha önként elhagyom.

A kar balra eltávozik. A templom bezárul

*A szín változik: Athén, Akropolisz.
Az orkhésztrában egy templom előtt Athéna szobra*

ORESztÉS

(balról berohan, és a szobor lábához borul)
Úrnő Athéna, Loxiász parancsszava
küldött, fogadd a vétkest itt kegyelmesen.
Nem is vagyok már szennyes, tisztátlan-kezű:
megsápadott s le is törlődött már a szenny,
sokak lakában és sokakkal egy uton,
míg szárazon bolyongtam s tengert szeltem át,
hiven követve Loxiásznak jós-szavát,
s házadhöz érve, istennő, a szobrodat
vigyázva, várom végső tárgyalásomat.

A kar balról belép

KARVEZETŐ

No lám, hisz itt a férfiú biztos nyoma:
e néma följelentő intelmét kövesd:
mert mint ha sebzett szarvasborjat űz az eb,
követjük csepről cseppre vére nyomdokát.
E fáradalmas férfiűzéstől zihál
bensőm: bebolygtam már a föld minden zugát,
s szárnyatlan szárnyalással át a tengeren
űztem, hajóknál nem lomhábban, szüntelen,
s most végre itt van, egy zugolyban itt lapul:
nevet felém az embervér friss illata.

KAR

Figyelj, figyelj nagyon! Mindenüvé tekints:
ne szökhessen el tőled az anya-ölő.
(Egy csoportjuk észreveszi Oresztészt)
Megint talált oltalmazót:
az örök istennő szobrát fogja át,
hogy az ítéletét eképp nyerje el.
De biz nem így lesz: anyja vére földre folyt,
nem éled ismét, iszony!
örök időkre már a homok itta föl.
De bosszúból élő testedből szürcsölöm
ki a vörösszínü vért, nekem adod, iszom én,
táplál belőled inni-rossz gyász-ital;
megaszallak élve, és leviszlek majd a föld

alá: anyádért fizess
kínokat, gyilkosa!
S majd sok halandót láatsz, ki éppígy vétkezett,
sértve egy ég-lakót, vagy aki nála járt;
vagy szeretett szülőt,
s megkapja mind ott lent, amit megérdemel.
A nagy Hádész az emberek bírása ott
a föld mély ölén,
lát s figyelő szívébe mindent fölír.

*Oresztész anélkül, hogy az Eríniuszokhoz fordulna,
tovább könyörög Athénához*

ORESztész

Én megtanultam szenvedéseim között
számos tisztító szertartást, s hogy szólani
s hallgatni hol kell: most azonban hangomat
emelni bölcs tanítómester sürgetett:
mert szunnyad és fakul kezemnek vérjegye,
szülöm vérenek foltja el van mosva már;
mikor még új volt - Phoibosz isten tűzhelyén
a tisztító sertésvér üzte messzire.
Ha fölsorolnám, hosszú lenne, míly sokan
érintkeztek már velem eddig bajtalan:
a vélünk-vénülő idő mindent lemos.
S most tiszta szájjal, szent szavakkal szólitom
Athénaiát, e föld úrnőjét, jöjjön el
védelmezőmül! s dárda nélkül megnyeri
Oresztészt s vele Argosz földjét s népeit
örökre hű és hálás fegyvertársakul.
Most hát, akár ha Libüának térein,
szülőhelyén, ahol Tritónnak árja foly,
jár nyíltan ő, vagy ködfedetten óvja és
segíti híveit; s ha Phlegra sík terét
tekinti végig mint a bátor hadvezér,
jöjjön - hisz isten s messziről is hallja szóm -
legyen már szenvedéseimtől oldozóm.

KARVEZETŐ

Apollón és Athéna sem tud, bármilyen
erős, megóvni téged - eltűnsz védtelen,
és nem tanulhatod meg, hogy van szívöröm,
te vérvesszett árny, démonok falatja te!
Nem is felelsz nekem, szavamra köpsz, te, kit
nekem neveltek és nekem szenteltek itt?
Nem is levágva - élve táplálsz engemet:
s most halld, mi megbilincsel, ezt az éneket.
(A kar közeledik Oresztészhez)

Nosza, körben föl a táncra, iszonyú

gyűlölt dalaink

bemutatjuk, mert ez a vágyunk;
s elmondjuk: az emberi sorsot mint
osztja ki mindig a mi rajunk.
Hisszük: igaz, mit dönt a mi szívünk:
ki tiszta kezet terjeszthet elénk,
azt haragunk meg nem közelíti
sose sújtjuk, búttalan élhet;
de tőle, ki mint e férfit itt,
vértől csöpögő kezeket rejt,
mint a leöltek tanui, hívek,
követeljük a vér díja gyanánt, elé
állván, örökös lakolását.

(Az Erínüszek kört formálnak Oresztész körül)

Éj-anyám, szülőm, te hallgass rám,
ki az immár kihunyt-szeműt s ki még
lát, sújtom: a Létó fia
engem itt meggyalázna:
elragadván vadam,
mely pedig már enyém,
anyja vére szennyezi.

De kire így mi lecsapunk,
ime, e dal veri agyát,
e dühitő, esze-rontó,
Bosszu-rémek éneke,
ész bilincse, lanttalan,
lelkeket kiszárító.

Részem ez, s a Moira így szötte
- hajlani nem tudó - örökre már:
az embert, ki így bűnbe hull
vakmerő balga fővel,
üldözöm szüntelen,
míg nem ér föld alá,
s még ha holt, se lesz szabad.

De kire így mi lecsapunk,
ime, e dal veri agyát,
e dühitő, esze-rontó,
Bosszu-rémek éneke,
ész bilincse, lanttalan,
lelkeket-kiszárító.

Már születéskor e sors kerekült örökünkül:
isteneket sosem ér a kezünk, soha egy sem
lesz társunk lakománkon;
nincs sorsunk s részünk soha tiszta fehér viseletben

.....
Házakat verünk mi le,

mikor Arész letelepül,
s keze kiont rokoni vért:
ilyen után szaladozunk,
noha erős, leverjük őt,
hol kiomolt a vér, a friss.

Főnt a nagy isteneket ne gyötörje az ily gond,
mentesitem sietősen e fáradozással
őket, távol a pertől:
csakhogy minket, e gyűlöletes, csupa-vér sereget Zeusz
asztalához nem bocsát.

[Házakat verünk mi le,
mikor Arész letelepül,
s keze kiont rokoni vért:
ilyen után szaladozunk,
noha erős, leverjük őt,
hol kiomolt a vér, a friss.]

Érjen bár égis magas emberi nagy gőg:
olvad, igen, lekerül megalázva a földbe,
hogya sötétköpenyű seregünk közeleg már,
s szörnyü tánkra dobbanunk.

Iszonyuan belekapok,
iszonyu súly, nekiesem,
belecsapok, letaposom,
ki se kerül, noha szalad,
elcsúszik gonosz útján.

Elhull s mitsem tud dühös örületében
úgy gomolyog körülötte a búne homálya;
és ködöt önt a lakára, sötétet a rémes
soknyögésü kósza hír.

[Iszonyuan belekapok,
iszonyu súly, nekiesem,
belecsapok, letaposom,
ki se kerül, noha szalad,
elcsúszik gonosz útján.]

S ez így marad: jól tudunk
megállni bosszút, sosem
feledni, Tiszteltek
s Kérlelhetetlenek vagyunk;
miénk ez az iszonyu feladat,
az istenektől távoli,
a naptalan lábban,
úttalan és gonoszul-rögös, élő
s holt szemeknek egyaránt.
Van-é halandó, ki nem
remeg, ki nem tisztel így,
ha hallja törvényem,

a Moira-adta, istenek
szerint is örökösét? Ez az én
ajándék-részem, ősi, és
a tisztelet tőlem
nem marad el, noha földnek alatta
van, vak éjben, otthonom.

Athéna megjelenik

ATHÉNA

Nagymessziről hallottam esdő szózatot,
Szkamandrosz mellől; épp a földet vettem át,
mit nékem ott az akháj vezérek és nagyok,
a lándzsa-megszerezte zsákmány részeként
szenteltenek volt, mindörökre, teljesen,
hogy birtokolják Thészeusz sarjadékai:
onnan-jövök, nemlankadó lábbal, hamar,
szárnyak helyett zúgatva öblös pajzsomat,
erős csikókat fogva e szekér elé.
S új társaságot látva itt, a földemen,
zavarba nem jövök, csupán csodálkozom.
Kik vagytok itt ti? Mindetektől kérdezem,
a szobrom alján itt ülő vándortól is,
s titóletek, ti másra nem hasonlítók,
ilyent az istennők között az istenek
nem látnak, és halandó ember sincs ilyen.
De ócsárolni azt, ki nem vétett nekünk,
igazság és a törvény meg nem engedi.

KARVEZETŐ

Zeusz lánya, kurtán megtudod, hogy kik vagyunk:
az Éjszakának rémes sarjadékai,
Átok-leányok: ez nevünk a föld alatt.

ATHÉNA

Nemed tudom már, s hogy miként szólítanak.

KARVEZETŐ

S hogy a tisztségem mi, azt is tüstént megtudod.

ATHÉNA

Meghallgatom, ha fölvilágosít szavad.

KARVEZETŐ

Ki embert öl, mi üzzük el hazulról azt.

ATHÉNA

S a gyilkoló futása végét hol leli?

KARVEZETŐ

Hol már örömnék semmiképpen nincs helye.

ATHÉNA

Ilyen futásra hajtod ezt a férfit is?

KARVEZETŐ

Igen, mert készakarva anyját ölte meg.

ATHÉNA

Tán kényszerűen s más haragját rettegőn.

KARVEZETŐ

Van oly sarkantyú, mely szülő-ölésre hajt?

ATHÉNA

Kettő perel, s csak egyik félnek volt szava.

KARVEZETŐ

Ő nem vesz esküvést, és adni sem kíván.

ATHÉNA

Jogosnak lenni nem kívánsz, csak hírleni.

KARVEZETŐ

Hogyan? Taníts meg: bölcsességed nem szegény.

ATHÉNA

Kimondom: esküvel se győz, ki jogtalan.

KARVEZETŐ

Kérdezd ki hát, s hozz jog szerint ítéletet.

ATHÉNA

Ti rám bízátok így a döntés végszavát?

KARVEZETŐ

Miért ne? Hisz, miként megillet, tisztelünk.

ATHÉNA

A sor terajtd; mit felelsz hát, idegen?
neved meg földed, nemzetséged és bajod,
s utána véd e vádbeszéd ellen magad.
Igazságodban hogyha bízol, s szobromat
vigyázva, tűzhelyemnél, úgy, mint Ixión,
szentelt könyörgő módra kérsz tőlem segélyt,
világos szókkal mindezekre válaszolj.

ORESZTÉSZ

Úrnóm, Athéna, én először elveszem

végső szavadba rejtett roppant gondodat:
tisztátalan már nem vagyok, s kezemre sem
tapad vér szennye, míg szobrodnál itt ülök.
Minderre nagy bizonytságot mondom neked:
véreskezűre törvény: hangtalan legyen,
amíg egy embertársa, kinek a tiszte ez,
szopósmalac vérével meg nem hinti őt.
E tisztulás rég részemül jutott nekem
a más lakában: vér s folyóvíz cseppjei;
vesd el tehát e gondot, arra kér szavam.
A nemzetségemet meg tüstént megtudod;
Argosz hazám, s nemzőapám jól ismered,
Agamemnón ő, a hős hajóhad-rendező
kivel romvárrá tetted Trója városát.
S ki csúfosan pusztult, mikor megérkezett
az otthonába: mert sötétszívű anyám
megölte, míg csalárd hálóval fedte el,
mi a fürdőben történt ölés tanúja volt.
És én megérkezvén, odáig számüzött,
megöltem azt, aki szült, tagadni nem fogom,
mert jó apám véérért ontottam ki vért.
De vélem együtt vétkes ebben Loxiász,
mert szívem úzve kínokat jósolt nekem,
ha ezt a gaztevőkkel én meg nem teszem.
S te most, jogos volt, vagy nem, íteld meg magad:
jelölj akármily sorsra, dícsérem szavad.

ATHÉNA

E súlyos ügyben földi bíró nem tehet
ítéletet, hiszem; de én se dönthetek
az ádáz-bosszu-szülte gyilkolás felett;
mert megtisztulva, illőn s ártalmatlanul
jöttél lakomba s kérted itt oltalmamat,
ki sem gyalázhat, városomba veszlek én.
De itt az ő joguk se félrevethető.
S a győzelem ha nem nekik jut részükül,
a mérges tajték, mely elméjükből zuhog,
mezónkre tűrhetetlen dögvészt hoz hamar.
Így áll az ügy: ha tűröm, hogy maradjanak,
s ha messzeküldöm őket, egyként bajt szerez.
De hogyha már idáig érkezett a vád,
a gyilkosságnak esküdt-bíráit fogom
kiválogatni, s mindörökre szóljon ez.
Ti meg bizonytságot-tevőket hívjatok,
tanúkat, kiknek esküjéttől nő a jog.
Én városom legjobbrait szemelve ki,
velük jövök meg, hogy lehessen döntené,
mert mind igaz lesz s esküjét meg nem szegi.
(Jobbra eltávozik)

KAR

Új a törvény, s összedől
mindenünk, hogyha most
anya gyilkosának itt
érve győz, vétke győz:
akkor ez minden embert fölruház
könnyű kedvvel ölni már;
sok gyereke-ütötte seb, s nagy
keserű kín, mi sok szülőt
vár ezentúl biztosan.

Már haragra nem gyulunk,
leskelő mainaszok,
látva így vad tetteket:
rajta hát, öljenek;
míg panaszt mond ez, annak nagy baját
hallja meg, mit szenvedett,
s végre, szünete már a bajnak
sose leszen, s bizonytalan
írt hiába mond szegény.
Már ne zúgja senkise,
míg csapás teríti le,
jajgatón e szózatot:
"Ó, te Jog,
s trónoló Erínüszek!"
Így zokog nem egy apa
s friss-sebű szülőanya,
sírva sorsán, hogyha majd
összedől a Jog laka.

Van, hogy jó a félelem,
hogy ne légyen féktelen
az ember-elme, üljön ott:
csak haszon,
s józanít a fájdalom:
van, ki hogyha nem hatol
félelem szívébe, bár
földi férfiú, akár
város, hogy becsül Jogot?

Rendezetlen életet,
zsarnok-adta kint se vedd
példaként:
isten erőt a középnek ad
mindig: a két szélsőt tovavonja.
Illik erre szózatom:
bűnnek a gyermeke, tudd, a dölyf,
így igaz ez, míg a szívek
tisztaságának fia
várt s kegyes-arcu áldás.

Ezt fogadd meg legkivált:
féld a Diké zsámolyát;
meg ne tedd,
hogy haszonért gonoszul tipord
lábbal: a bűnhődés követ akkor,
vár a vég, mit érdemelsz;
tiszteletet szüleidnek adj
mindig is, és azt, ki betér
otthonodba, megbecsüld,
tisztelet annak is jár.

Kit kénytelenség nem űz reá, s igaz,
nem szalaszt el áldást,
a pusztulás őt le nem tapossa;
a vakmerőről kimondom: ő, aki
visz jogtiporva összerablott holmikat,
idővel majd behúzza vásznát,
hogyha vitorlarúdjait
tördeli szörnyü szélvész.

Kiált, de hangját se hallja senki, míg
küzd a forgatagban;
a fölhevültet kacagja isten,
a kérkedőt, mert hiába küzd most,
felszínre nem kerül, befonja nagy baja:
a boldogsága addig ér csak,
szirtjein ott a Jognak ím
megsiratatlan elvész.

ATHÉNA

*(jobbról visszatér. Mögötte hírnök vezeti be
a bírákat. Leülnek. A kar körébük csoportosul.
Oresztész elébük áll)*

Zengj hírt, te hírnök, és a népet csöndesítsd.
Süvöltsön égis itt a türrhén trombita,
melyet feszít az emberek lehellete,
hogy átható zenéjét hallják mindenek.
Amíg e bíráknak tanács egybegyűl,
hallgatni kell s megtudni, mit rendeltem el,
hát városom ma mindörökre tudja meg,
mint kell az emberek pörében dönteni.

Apollón megjelenik

KARVEZETŐ

Nagyúr, Apollón, légy saját körödben úr;
de itt, e pörrel hogy mi dolgoz, válaszolj.

APOLLÓN

Tanúnak jöttem - mert szentelt szokás szerint
ez a férfi itt az én lakomban kérte volt
oltalmamat, s megtisztítója én vagyok -
és vádlott-társnak is, mert én okoztam azt,
hogy ő megölte anyját. Kezdd a tárgyalást,
s mint bölcsességed adja, dönts el ezt a pört.

ATHÉNA

(az Eríniuszokhoz fordulva)

A szó tiétek, ím a pört megindítom:
a vádoló legyen, ki kezdi és kifejt
mindent előlről, s híven fölvilágosít.

KARVEZETŐ

Sokan vagyunk bár, vádbeszédünk kurta lesz.
S te sorra, mindenegy szavunkra válaszolj.
Először is felelj: megölted-é anyád.

ORESZTÉSZ

Megöltem: így van, ezt tagadni nem fogom.

KARVEZETŐ

Hármas-birokban egyszer, ím, levertelek.

ORESZTÉSZ

Még földre sem terültem, és te kérkedel.

KARVEZETŐ

S mi módon ölted őt meg, el kell mondanod.

ORESZTÉSZ

Halld hát: nyakára sújtott kardvonó kezem.

KARVEZETŐ

S ki bízott, kinek tanácsa vett reá?

ORESZTÉSZ

Ez isten jós-szavára tettem; ő tanúm.

KARVEZETŐ

A jós beszélt rá, hogy megöld szülőanyád?

ORESZTÉSZ

S e sorsomért még máig sem panaszkodom.

KARVEZETŐ

Ha most a döntés megragad, másképp beszélsz.

ORESztÉSZ

Apám a sírból, bízom benne, megsegít.

KARVEZETŐ

Csak bízz a holtakban, szüldőnek gyilkosa.

ORESztÉSZ

Mert kétszeres bűn szennyét hordta bélyegül.

KARVEZETŐ

Hogyan? Világosítsd föl itt bíráidat.

ORESztÉSZ

Megölte férjét, és apámat ölte meg.

KARVEZETŐ

Te élsz, de ő legyilkoltatva tiszta lett.

ORESztÉSZ

Futásra, míg élt, mért nem üzted őt is így?

KARVEZETŐ

A férfival, ki ölt, nem volt a vére egy.

ORESztÉSZ

És én viszont anyámmal vérrokon vagyok?

KARVEZETŐ

Nem táplált-é, te gyilkos, ő az öve alatt?
Anyádnak drága vérét megtagadni vágysz?

ORESztÉSZ

Tanúskodj már, Apollón; és te fejtsd ki most:
hogy őt megöljem volt-e énnekem jogom?
Mert nem fogom tagadni, hogy megtettem ezt:
de, hogy te mit tartsz, vajjon joggal öltem-e,
vagy jogtalan, dönts el, hadd adjam tudtukul.

APOLLÓN

Nyíltan kimondom: Pallasz nagy tanácsa, halld,
hogy joggal ölt; jós lévén, nem vagyok hazug:
jós-székemen nem mondtam én olyat soha,
se férfiú, sem asszony, sem város felől,
mit nem parancsolt isteneknek apja, Zeusz.
Igazságomról tudjátok meg, mily erős,
kövessétek tehát apámnak óhaját,
mert esküszó nincs, mely Zeusznál hatalmasabb.

KARVEZETŐ

Zeusz adta hát, szerinted, ezt a jóslatot,

hogy küldd Oresztészt: álljon apjáért bosszút,
s szülőanyját ne is tisztelje semmiképp?

APOLLÓN

Igen, mert más, ha férfiú hal, oly nemes,
kit tiszteltté Zeus-adta kormánypálca tesz,
s hozzá - asszony kezétől s nem is Amazón
gyors, messzeszálló vesszejétől hullva el...
Nem, halld meg ezt, Athéna, és ti itt-ülők,
kik majd szavaztok és ez ügyben döntötök.
A háborúból visszatérő hőst, aki
csaknem mindenbe győzött, jól fogadta ő
[minthogyha csak szeretné; fürdőt készített],
s midőn a kádból épp kilépett férje, egy
köpenyt borított rá, mint sátrat, és a dús
redők közé befonva mészárolta le.
Most hallottátok, hogy veszett a férfiú,
a mindenütt-magasztalt gályahad-vezér;
s a nő milyen volt - elmondtam, hogy ellene
gyűljon haragra mind, ki itt ítélkezik.

KARVEZETŐ

Az apja vesztét, mondod, többre tartja Zeus;
de éltes apját ő kötözte meg, Kronoszt.
Nem szól ez ellen az, mit itt beszélsz nekünk?
(A bírákhoz)
Kérlek, hogy erre mint tanúk, figyeljetek.

APOLLÓN

Ti isten-útált szörnyek gyűlölt fajtata!
bilincseket föloldhat ő, van gyógyszere
elég reá és sok megoldó eszköze:
de férfi vérére hogyha issza már a por,
ki egyszer elhullt, föl nem támad semmikor;
nem is teremtett erre még varázsigét
apám, pedig különben más mindent emel
s ledönt s kiforgat nem-lihegve, oly erős.

KARVEZETŐ

Most csak vigyázz, hogy fölmentetni mint tudod:
ki anyjának rokon vérére ontotta ki,
Argosz terén szülői házában lakja majd?
Miképpen áldoz ott a nép oltárain?
A törzsi kézmosó-víz mint fogadja őt?

APOLLÓN

Megmondom ezt is, csak figyelj, s lásd, hogy helyes:
akit szülöttnek hívnak, annak anyja nem
szülője, csak dajkálja ő az új magot:
az adja, ki nemzi, s barátnő barátnak, ő

a sarjat őrzi, hogyha isten engedi.
S tekintsd e szómnak itt tanúságtételét:
apává lenni még anya nélkül is lehet:
itt áll a példa, Pallasz, nagy Zeusz magzata,
kit női méh sötétje nem táplált-nevelt,
de ily szép sarjat istennő se szül soha.
És én, Athéna, úgy, miként tőlem telik,
a néped és a városod nagyvá teszem,
s azért is küldöm házad tűzhelyéhez ezt,
hogy majd tehozzád mindörökre hű legyen,
s hogy őt magát nyerd, úrnő, harci-társadul,
s az ő utódait, s hogy híven tartsa meg
e szent kötést ő s minden késő sarja is.

ATHÉNA

(az Erínüszekhez fordulva)

Rendeljem immár el, hogy ezek szavazzanak
igaz szivükből, mert elég volt már a szó?

KARVEZETŐ

Mi ellőttük minden nyilunkat; és csupán
azt várjuk itt, a versenyünk mint döntik el.

ATHÉNA

(Apollón és Oresztész felé fordulva)

Mit is tegyek hát, hogy *ti* meg ne szidjatok?

APOLLÓN

Mi elhangzott, mind hallottátok, most tehát
az esküt félve, szavazzatok, barátaim.

ATHÉNA

Halld, Attikának népe, hogy mit rendelek,
midőn először ítélsz vérontás felett.
Ezentúl is legyen meg Aigeusz népe közt
az ítélő bírák tanácsa mindig is
ez Arész Dombon, hol az Amazón-sereg
tábort ütött, mikor Thészeuszra bosszusan
kiszállt s a várral szembe várat épített,
ez új magastornyút tornyozta szembe föl,
s Arésznek áldozott, s e sziklát épp ezért
Arész Dombjának hívják - itt a tisztelet
s a véle testvér félelem megóvja majd
a vétkezéstől éj s nap a polgárokat,
ha ők maguk nem másítják törvényeim;
ha rút vizekkel és iszappal szennyezed
a tiszta forrást, nem lelsz benne már italt.
Fejetlenség ne légyen és ne szolgaság
tisztelt népem szemében, én így rendelem,
s a félelmet se vessétek ki teljesen:

ki jámbor ember, hogyha semmitől se fél?
A törvényt félve tiszteljétek, jámborul,
s e város üdve és e föld bástyája lesz
a számotokra, mint amilyen nincs senkinek,
szküthák között sem, sem Pelopsz vidékein.
E meg nem vesztegethető tanácsot itt,
e hajthatatlan tiszteset, mely szunnyadók
fölött örökkön éber őr, fölállítom.
Idáig terjesztettem én intelmemet
polgárainnak mindörökre: keljetek,
bírák, föl immár, mind kövecskét fogjatok,
s az esküt félve, döntsetek. Ennyi volt szavam.

A bírák fölemelkednek, s az urnához járulnak

KARVEZETŐ

Súlyos jelenlétünket itt a földeden
ne vesd meg semmiképen, ezt tanácsolom.

APOLLÓN

És én is intlek: jós-szavam, Zeusz óhaját,
tisztelve féld s vigyázz, hogy meddővé ne tedd.

KARVEZETŐ

Nem tisztod az, hogy tisztelj véres vétkeket,
bizony nem oszthatsz többé tiszta jóslatot.

APOLLÓN

Ezek szerint tehát apám is tévedett,
midőn az első gyilkost védte, Ixiónt?

KARVEZETŐ

Te mondod; én, igazságot ha nem kapok,
e földet látogatni súlyosan fogom.

APOLLÓN

De nincs az új s a régi istenek között
egyetlen tisztelőd se; győzni én fogok.

KARVEZETŐ

A Moirákat Pherésznél így vetted reá,
hogy múltokat nemhervadókká váltsanak.

APOLLÓN

Jót tenni tán a tisztelővel nem jogos,
kivált olyankor, hogyha éppen ránk szorul?

KARVEZETŐ

Te ott a régi rendre törtél pusztitón,
az ősi istennőket borral szedve rá.

APOLLÓN

Te meg, mivelhogy nem lesz részed győzelem,
epét okádsz, de senkinek sem ártsz vele.

KARVEZETŐ

Ifju lovasként tiprasz rajtunk, véneken,
s így várom én a döntést, majd mikép esik,
s e várost hogy gyűlöljem-é, még nem tudom.

ATHÉNA

Enyém a tisztség legvégsőként döntenem,
s Oresztészért teszem le én is sors-kövem:
mert engem asszony nem szült, nékem nincs anyám;
férfit dicsérek - bárha férjhez nem megyek -
egész szívemmel, mert csak apámé vagyok.
S bizony nem gondom így oly asszony végzete,
ki férjét, háza gazdáját gyilkolta le.

(Szavazatát az urnába veti)

Oresztész győz, legyen bár egyenlő a kő.
Az urnákból a köveket döntsétek ki már
hamar, ti, bírák, kikre íly tiszt gondja vár.

ORESZTÉSZ

Fénylő Apollón! Merre dől el itt a harc?

KARVEZETŐ

Szülőanyám, sötét Éj! látod ezt a pert?

ORESZTÉSZ

Hurok szorít, vagy láthatom, Nap, fényedet?

KARVEZETŐ

Bukás a részünk, vagy tovább is tisztelet?

APOLLÓN

A sors köveit csak számláljátok pontosan,
s különhelyezve, csöpp hibát se ejtsetek:
ha egy hiányzik, szörnyü bajt szül, szörnyü kint,
s ha megvan egy, az összedőlt ház áll megint.

A bírák átadják Athénának táblácskáikat

ATHÉNA

A férfiú a vér vétkétől mentesült:
a sors-kövecskék itt meg ott egy-számuak.

ORESZTÉSZ

Ó, Pallasz, úrnő, házam megmentője, te!
Hazám földjétől is meg voltam fosztva én,
s te visszavittél; s majd egy hellén hirdeti:

"E férfi újra argoszi lett, és apja dús
kincsei közt lakik, mert Pallasz s Loxiász
kegyelte őt" - s a teljesítő harmadik,
Meváltó Zeusz, ki szánta meggyilkolt apám,
s megvált, mert látja jól anyám ügyészeit.
És én e földnek és népednek, íme, most
minden korokra szóló esküvést teszek,
midőn az otthonomba visszaindulok:
hogy férfiú, ki kormányozza földemet,
egyszer se hozzon harci-lándzsát ellened:
különben én, ki akkor már sírban leszek,
rájuk, kik általhágják ezt az eskümet,
kivédhetetlen szörnyeteg csapást hozok,
s riadt utat s baljósjelű ösvényeket
adok nekik, hogy megbánják a tettüket.
De hogyha, eskütartva, Pallasz városát
szövetséges gerellyel egyre tisztelik,
írántuk akkor méginkább kegyes leszek.
Élj boldogul, Pallasz, s e város népe is,
teperje földre minden ellenségeit,
s dárdája nyerjen mindig üdvöt és sikert.

(Eltávozik. Apollón már előbb eltűnt)

KAR

Ó, jaj, ti ifju istenek,
az ős rendet így
tiprók, kezemből birtokom kitépitek:
de én szegény és megvetett, ma haragosan
cseppentem szívem
csupa, csupa mérgeit
itt e földre gyászomért;
mitől pusztá lesz
ez a vidék - sömör
jó, lombletarló; gyereke sem lehet - Diké! -
mezeiteken ugyan
kinek sem, emberpusztító métely tenyész.
Jaj, szegyen! mi légyen?
E város csak érezze szörnyen:
iszonyatosan gyötör e csapás,
ti búsak, ti Éj
lányai, megvetettek.

ATHÉNA

Hallgassatok rám, és tovább ne nyögjete:
nem győztek itt le benneteket, de így igaz:
egyenlő-számu volt a szó, szegyen nem ért:
de Zeusztól tündöklő tanú-szó ért ide,
mert az, ki jós-tanácsot osztott, mondta ki,
hogy tettéért Oresztészt kár nem érheti.

S földemre hányjátok ti súlyos mérgetek?
Szánjátok, és ne szórja meddővé tevő
vad mérgetek cseppjét reá az indulat,
mely magvainkat marva szétrágná vadul.
Mert szentül ígérek tinektek székhelyet
s e föld ölében jogszerinti szent lakot,
s ti fényestrónu tűzhelyek mellett ülők
lesztek, s a város népe tisztel szerfölött.

KAR

Ó, jaj, ti ifju istenek,
az ős rendet így
típrók, kezemből birtokom kitépitek:
de én szegény és megvetett, ma haragosan
cseppentem szívem
csupa, csupa mérgeit
itt e földre gyászomért;
mitől pusztá lesz
ez a vidék - sömör
jő, lombletarló; gyereke sem lehet - Diké! -
mezeiteken ugyan
kinek sem, emberpusztító métely tenyész.
Jaj, szégyen! mi légyen?
E város csak érezze szörnyen:
iszonyatosan gyötör e csapás,
ti búsak, ti Éj
lányai, megvetettek.

ATHÉNA

Nem vet meg senki - túl nagy dühvel az emberek
földjét, ti istennők, ne rontsátok meg így.
Én is bízom Zeuszban, mást kell-e mondanom?
s az istenek közül pusztán csak én tudom
kulcsát a háznak, melyben őrzí mennykövét.
De arra semmi szükség: hallgass rám, s badar
nyelv szózatát ne ejtsd ki, mely a földemen
csak oly gyümölcsöt hoz, mi bajra bajt fakaszt.
Altasd el éjhullámu vad keservedet,
mint tiszteletben-élő s vélem egy-lakú:
és mind a zsenge, tágterű vidékemen,
s a gyermekéért s a nászéért minden áldozat,
tiéd örökkön, s áldod immár szózatom.

KAR

Hogy e csapás, iszony ért!
hogy odalent legyen a lakom, ős-bölcsnek!
s ki se becsül; mocskot, ó!
de mérget lehel
szívem, s csupa dühöt;
jaj, jaj, szörnyű!

Míly keserű a kín, szívemben a harag
míly mély? Halld meg anyám, Éj:
tiszteletem, mely ősrégi, lásd, álnokul
dúlta ma szét az istenek csúf csele.

ATHÉNA

Idősebb vagy, hát megbocsátom mérgeidet;
de bárha nálam sokkal bölcsőbb is lehetsz,
Zeusz énnekem sem osztott satnya szellemet;
s ti hogyha innen más vidékre mentek el,
még visszavágytok erre, megjövendölöm.
Időnk folyása nagy dicsőséget szerez
polgárainknak; és te szentelt székedet
Erekhtheusz háza mellett hogyha megkapod,
áldoz neked majd férfiak meg nők kara,
amíly sokat más néptől úgyse nyersz soha.
S az én szentelt vidékeimre csak ne vess
véres fenékövet, mely ifjaink szívét
megrontva, örülésre visz bor nélkül is,
és föl ne forrald, mint kakas-szívek dühét,
Arészt az én polgáraink lelkében is,
hogy törzs a törzset ölje s így legyen merész.
A háború, mely eljöhét, külső legyen,
és benne akkor nagy dicsőségvágy leszen.
Kakas-csatát az udvaromban tiltok én.
Ilyesmit kaphatsz tőlem, hogyha óhajod;
s jótettedért jót nyerve, tiszteletben élsz
ez istenek-szerette földön, földemen.

KAR

Hogy e csapás, iszony ért!
hogy odalent legyen a lakom, ősbölcsnek!
s ki se becsül; mocskot, ó!
de mérget lehel
szívem, s csupa dühöt;
jaj, jaj, szörnyű!
Míly keserű a kín, szívemben a harag
míly mély? Halld meg anyám, Éj:
tiszteletem, mely ősrégi, lásd, álnokul
dúlta ma szét az istenek csúf csele.

ATHÉNA

Nem lankadok, ha néked jót javallhatok;
még azt se mondd, hogy én az ifjabb és az én
várbéli népem, ősi istent, nem becsült,
s e földről tiszteletlen üzött messzire.
De hogyha Peithó szép hatalma szent neked,
nyelvemnek édes bája és varázsszava,
akkor maradsz; de hogyha ez nem óhajod,
nem volna jogszerinti, hogy haragra gyúlj

a város ellen és a népre bajt zudíts;
hisz rajtad áll, hogy földem társ-úrnője légy
szent jog szerint és mindörökre tisztesen.

KARVEZETŐ

Úrnő, Athéna, székhelyül mit adsz nekem?

ATHÉNA

Ahol se kín, se baj nem ér; fogadd csak el.

KARVEZETŐ

S ha elfogadtam, mondd, mi lesz a tisztelet?

ATHÉNA

Hogy egyetlen ház sem virulhat nélküled.

KARVEZETŐ

Ilyen hatalmat adsz tehát önként nekem?

ATHÉNA

Ki téged tisztel, azt segítjük majd mi is.

KARVEZETŐ

S hogy mindörökre így leszen, kezessedel?

ATHÉNA

Amit nem teljesítek, ígérnem se kell.

KARVEZETŐ

Varázsszavadra, érzem, csillapul dühöm.

ATHÉNA

E föld ölében élve, így nyersz híveket.

KARVEZETŐ

E földre mily áldást daloljak, mondd ki hát.

ATHÉNA

Mely mocskos győzelemre nem tekint soha,
s a földről minden és a tenger harmata
s az égbolt és a szél fuvalma jót tegyen
és enyhe napsugárral járja földemet;
a föld termése, barmok dús ellései
mind lankadatlan gazdagítsák népemet,
s az emberi magzatokra üdvöt hozzatok;
de úzd csak el, ki áhítatlan gonosz:
én, mint az ültető kertész, azt kedvelem,
ha itt igaz sarj gaztól sértetlen virul.
Ez lesz a tisztéd. Én pedig, ha nagyszerű

csatákra jön sor, el nem tűröm, hogy ne ezt
a várost ékesítse mindig győzelem.

KAR

Átveszem, Pallasz oldalán, lakom;
nem vetem meg városát,
mely mindenható Zeusznak s Arésznak
szinte vára, lakhelye,
s védi minden isten
hellénföldi zsámolyát;
s én is érte esdem itt
jóslat-adva jámborul:
szerencse érje, jó haszon, s e földre már
sarjasszon dús áldást
fény sugárzó tiszta nap.

ATHÉNA

Kegyesen teszem én városoméért ezt,
hogy most e hatalmas s haragos nagy
szellemeket jól telepítem ide:
mert hisz a részük, hogy az embernek
utait kijelölje rajuk. S ki nem
nyeri el jószándékuk, sohasem
tudhatja, csapás hogyan éri: mivel
mit az ősei vétettek, viszi őt
hozzájuk: a vész, néma dühével,
a dicsekvőt porba alázza.

KAR

Fákat itt szél ne verjen, vészhozó;
ezt kivánom, ez kegyem;
hőség, mely rügyet s csirákat öl, ne
hágjon át határain,
és gyümölcstelen kór
gyászosan ne lepje meg;
és a föld a nyájakat
s csöpp iker-bárányokat
nevelje föl s időre: és a gazdagon
kincses föld a szellemek
víg kegyét becsülje meg.

ATHÉNA

Városom őrei, halljátok-e, míly
szépeket ád most? Dehiszen teheti
büszke Erínüsz, ki a földbőlakók
s elnemenyészők közepett tisztelt;
bizony ők teszik azt, hogy az embernek
sorsa milyen lesz, hogy dalt kap-e, vagy
csak a könnyektől vakon élhet.

KAR

Ifjakat pusztító
sorsot messzeűz szavam;
s a gyönyörű leányokat
jőjjetek áldani násszal, erős hatalomban
uralgó Moirák,
mert az anyánk egy, ti
tisztá-ítéletűek,
mind a lakok lakozói,
minden időben igaz s jó
társaságul eljövők,
fennkölt istenek ti mind fölött.

ATHÉNA

Örülök, mert ily jót s szépeket adsz
mezeimnek. Ezért Peithó szeméit
áldom, amért ő ajakam s nyelvem
jól segítette, s meggyőztem e vad
tagadókat is így; és diadalt nyert
Szózatón-ör Zeusz, s él sikerünk
vetekedve ha jóra törekszünk.

KAR

És a jólnemlakó
csúnya vész, a pártviszály
itt ne zúgjon, esdem én;
itthoni vért, feketét, ne igyon föl a por, hogy
ne kérjen majdan
megtorolón polgár-
vért: s le ne dőljön a vár;
kapjanak, adjanak is jót
kölcsonösen szeretetben,
s egyet is gyűlöljenek:
mert ez annyi földi bajra ír.

ATHÉNA

Lám, ugye leltünk, mert jót akarunk,
szelid ösvényt itt? E rémületes
arculatokból igaz üdv kerül e
városi népnek; jóakaróitok
jóakarattal ha ti tisztelitek
mindig erősen, áll ez a város,
és ez a föld, s jó s igaz is lesz.

KAR

Éljetek, éljetek
gazdagon és örömben,
üdv, athéni nép, neked,
Zeuszhoz ily közel ki élsz,
s szüzi lánya így szeret,

és időben bölcs lehetsz;
Pallasz szárnya kit megóv,
Pallasz apja tiszteli.

ATHÉNA

Nektek is üdv. Én legelől megyek és
- így kell - mutatom lakotok, nektek,
szép fáklyavilágnál, követők közt:
nosza jöjjetek és áldozatok szent
sokasága között, ide a földnek
mélyébe hatolva, a városomat
 áldjátok igaz diadallal;
s városvédők, ti vezessétek,
ti, ős Kranaosz sarjai, őket:
és jóakarók
 akaratja vezesse a várost.

KAR

Éljetek, éljetek,
újra meg újra mondom,
mind e város népei,
istenségek s emberek,
Pallasz városát lakók,
és az itt-lakásomat
tisztelők, ti: sorscsapás
már panaszra nem fakaszt.

ATHÉNA

Dícsérem ezt az áldást, mit szád énekel,
s most fáklyafénynél én magam kísérlek el
a földalatti mély üregbe, és velem
vonulnak szolgálóim is, kik szobromat
itt híven őrzik. Szemefénye az egész
thészeuszi földnek is jön, hírneves hada
fiúknak, és az ifju és agg nők raja

.....
bíborbamártott szép ruhákban jöve hát,
s tisztelve őket, gyúljon már a fáklyafény,
hogy jót akarjon társaságuk mindig is,
bátor fiakkal boldogítsa ezt a hont.

KÍSÉRŐK KARA

Térjetez itt ez uton, ti nagyok, dics-
vágyók. Éjszaka sarjitalan
sarjai vélünk
s néma légyen a tisztelet -

mélyen a föld zugolyába alá, hogy
ott ősrégi nagy áldozat
dísze fogadjon:

s néma légyen a tisztelet.

Tiszteltek. Kegyesek, mi vidékünk
jóakarói, fáklyavilágnak
örvendően, előre tehát!
S rivalogjon a tánc meg az ének!

Nektek szent lakotokban örökké
áldoz a Pallasz népe; s a Látó
Zeusz meg a Moira is egyet akar.
S rivalogjon a tánc meg az ének!